БУХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

46-дахи жэлээ гарана

БУРЯАД ҮНЭН

№ 28 (11932)

1969 оной февралиин 2, воскресени

Сэн 2 мүнгэн

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

ЛЕНИНЭЙҺУРГААЛААР, ЛЕНИНЭЙ ЗААБАРЯАР

…бэргэг дэлхэйн бухы түрүү хүн түрэлтэн агуу Ленинэй түрэһөөр …най ойе тэмдэглэхэ гэжэ үргэн ехэ бэлэдхэл хэнэ. Илангаяа Со…ной ажалшад энэ талаар ажалай, политическэ туйлай ехэ эдэбхи … гаргана.

… арадай ажаһуудал, ажал ябуулга дабажа гараһан харгы зам ба …алтанууд Ленин багшын алдар нэрэтэй таһаршагүй холбоотой …ин багшын һургаалай, заабариин ёһоор ажаһуудал, ажал хэрэ…лэжэ, хүгжэлтын эды ехэ үндэртэ хүрөөбди. Совет арад Эхэ оро…гэ хүгжэнги индустритай, социалис хүдөө ажахытай болгоод, …ммунис байгуулалтын үргэн ехэ, орёо түсэбүүдые бэелүүлжэ …й.

… ондоо үндэһэ яһатанай эбтэй зэтэй булэ соо үрэжэлтэй һайха…аргал дүүрэн ажаһуухые арад бүгэдэндэ Ленин багша захяа һэн. …лэень дүүргэжэ, олон ондоо үндэһэ яһатан уг зорилгоо, сэдьхэл … нэгэдүүлээд, политическэ, экономическа холбоо барисаагаа ажа…он дайшалхы тэмсэлээрээ шэрээгээд, совет арад гэжэ түүхын …нгэн адли алдар нэрэ зүүгээ бэлэй. Энээнэй түүхын удха ша…аша үрэ — бага яһатан бүхэн, тэрэ тоодо буряад арад, түүхын …ые алишье талаараа — экономико, соёл культура, эрдэм наука, …лай, болбосоролой талаар — богонихон саг соо хүсөөд, түрүү …й тоодо гаранхай. Мүнөө буряад арадай хурдан түргэн хүгжэл…эг дэлхэйн зүг бүхэндэ атаархалшье, омогорхолшье түрүүлнэ.

…микоёо эрдэм ухаанай ёһоор эмхидхэжэ, түсэбэй ёһоор хурдан … хүгжөөгты, ажалайнгаа бүтээсэ дээшэлүүлэгты, тиигэжэ соёл …а, ажаһуудалаа һайжаруулагты, коммунизмын гэгээн гэрэлтэ …хоогты гэжэ Ленин багшамнай захяа һэн. Совет хүнүүд энэ … дүүргэжэ, түсэбтэ табан жэлэй дорюун алхамаар урагшаа даб…

… ажахые хүгжөөхэ жэл бүриин дүнгүүд энээниие батаар гэр…руулна. 1968 ондо хараалагдаһан түсэбые оромнай амжалта… дүүргээ. Манай хурдан түргэн хүгжэлтые Буряадайшье респуб…шээ дээрэ элитээр харуулжа болоно. Үнгэрһэн жэлдэ респуб… промышленна продукци гаргаха, худалдаха түсэбөө амжалта… дүүргээ. Хүдөө ажахын бүхы янзын продукци гүрэндэ худалда… дүүргэгдээ. Промышленна үйлэдбэриин ургалта урзанда жэ… 11 процентээр нэмээ, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ түсэб мү…үлэн дүүргэгдээ.

…публикын экономикын хүгжэлтэдэ түсэблэлгын, экономическа та…шуулгын шэнэ гуримда ороһон ушар сэхэ нүлөөлөө. Мүнөө …а доторнай хамтадаа промышленна 76 предприяти шэнэ гу…удалнэ. Эдэ предприятинууд промышленна продукциин 68 про… бүтээн гаргана, бүхы олзын 88 процентые абана. Мүн хүдөө … үйлэдбэри ехэ болоо, орооһо тараанай талмай үргэдхэгдөө, эбэр…алай, хонидой тоо толгой олошороо, үнеэн бүриһөө һү һаалга. … үндэгэ абалга дээшэлээ. Энэ амжалтын үндэһэ һуури дээрэ …ай олзо доход дээшэлнэ, ажаһуудалынь һайжарна. Хүдэлмэри…он алба хаагшадай салин 13 процентээр нэмээ, колхозннигуудай … болоо, гэр байра олоор баригдаа. Эдэ тоонууд юу харуулнаб … манай түсэбүүдэй амжалтатайгаар дүүргэгдэжэ байһые гэршэл…на, Ленин багшын захяа заабаринуудай хэрэг дээрээ бэелжэ …, агуу багшынгаа һургаалда совет арадай үнэн сэхэ, бэеэ үгэнги … харуулна.

…эрһэн жэл һайнаар хүдэлөөбди, туйлаһан амжалтануудаараа би… омогорхохо эрхэтэйбди. Гэбэшье манай ажалда дутуу дунданууд …ээл олон промышленна предприятинууд, колхоз, совхозууд тү…барияа хүсэд һайнаар дүүргэнэгүй. Тиимэһээ һанаагаа амарха …ди. Дутуу дундануудаа, алдуу эндүүнүүдээ түргөөр усадхахын …ртийна, ажахын органууд, бүхы ажалшад эрид шанга тэмсэл дэл…э, хүсэ шадалаа элсүүлхэ уялгатай.

… республика доторнай В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн …ндэ дэлгэрһэн бүгэдэ арадай социалис мүрысөөнэй дэлисэ үдэр …гэдэжэ байна. «Түсэбтэ табан жэлые — болзорһоонь урид!» гэ…а доро шэнэ үүсхэл, шэнэ эдэбхи бурьялан гарана, олоной хү…ары дэмжэгдэнэ. Республикымнай механизаторнуудай, һаалишадай, …удай, түрүү малшадай эхилһэн ехэ ургасын, ехэ мяханай, ехэ … түлөө тэмсэл халуунаар һайшаагдаад, бүгэдэ арадаймнай хэрэг …й. Энэ ехэ тэмсэлэй үрэ дүнгүүдэй ехэ байханиь дамжаггүй.

…энэй эшэ үндэһэн гэбэл, Ленин багшын һургаал, тэрэнэй пар…сэн мэргэн хүтэлбэри мүн болоно. Коммунис парти орон дотороо …изм байгуулхын түлөө бүхы хүсөөрөө оролдоно, дэлгэрэнгы, то… хамжээ ябуулганuудые хараалжа, хүсэндэнь хүргэхын тула оло… ажалшадай эршэ хүсые элсүүлнэ. Тиигэжэ совет арадые илалта…алтада хүтэлнэ.

…нин багшынгаа һургаалаар, Коммунис партиингаа хүтэлбэри доро …а, коммунизм тээшэ! — гэһэн уряа оло миллион совет хүнүүдэй …үриин бодото ажал хэрэг болонхой. Энэ уряа доро түүхын удха …тай илалтануудые туйлаабди, саашадаашье туйлахабди.

УЛААН ТУГАА АЛДАНГҮЙ

Һаяшаа Улаан-Үдын нефтебазын улаан булан соо хүдэлмэришэд сугларжа, хамтын суглаа үнгэргэбэ. Энэ суглаан дээрэ үнгэрһэн жэлэй хүдэлмэриин дүн тухай хэлсэгдээд, байгша оной түсэб хаража үзэгдөө. Үшөө тиихэдэ В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойн баярай хүндэлэлдэ дээшэлүүлэгдэһэн шэнэ социалис уялга баталан абтаба.

Үнгэрһэн жэл соо муу бэшээр хүдэлэгдөө. Жэлэй даабари болзорһоо урид дүүргэгдэжэ, хүдөөгэй ажахынуудта, мүн промышленна предприятинуудта урда жэлэйхиһээ нилээд ехэ түлишэ табигдаа. Барилга ехээр хэгдээ: шэнэ гэр байранууд, автомашинануудта бензин үгэхэ оньһожоруулагдамал станцинууд Яруунын болон Хэжэнгын аймагуудай түб һууринуудта баригдажа, ашаглалгада тушаагдаа.

Автомашинануудта хэрэглэгдэһэн тоһо дахяад сэбэрлэдэг станциин хүдэлмэришэд эдэбхи үүсхэлтэйгээр ажаллажа байна. Үйлэдбэридэ хэрэглэгдэһэн тоһо сэбэрлэхэ гансахан лэ станци манай Улаан-Үдын нефтебазада бии болгогдоһон. Энэ станциин хүдэлмэришэд сэбэрлэгдэһэн тоһоор Эрхүүгэй областиин, мүн Буряадай республикын ажахынуудые хангана. Тус станциин коллектив үнгэрһэн жэлэй түсэбһөө гадуур ехэ хэмжээнэй автол сэбэрлэн ажахынуудта худалдажа, 26517 түхэриг ашаг олзо оруулба. Улаан-Үдын нефтебазын коллектив жэл соо 104.891 түхэригэй олзо доход оруулһан байна.

Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхын түлөө дэлгэрһэн мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа ороһон нефтебазын хүдэлмэришэд һүүлшын гурбан квартал соо илалта туйлажа, «Главнефтеснабай» Эрхүүгэй управлениин дамжуулгын Улаан туг алдангүй байһаар.

Эндэ ажалай түрүүшүүлэй үүргэ, габьяа ехэ. Олон жэл соо оролдосотойгоор ажаллажа, коммунис ажалай ударнигай хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэһэн, уран гартай ухаалан зохёогшо, «РСФСР-эй нефтяной промышленностиин отличник» Мефодий Трифоновые абаад үзэе. Шэнэ оньһон түхеэрэлтын олон дурадхал оруулжа, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлээ. Тэрэнь жэл соо 7617 түхэригэй арьбалалта хэхэ арга олгоо. Ухаалан зохёогшо Николай Благушинай дурадхалнууд баһал һонирхолтой. Тэрэнэй зохёоһон тоһо дулаасуулха түхеэрэлгэнь 2.844 түхэриг арьбалха аргатай гэжэ элирүүлэгдээ. Урагшаа эрмэлзэһэн һанал болдолтой иимэ түрүү хүдэлмэришэд манай коллектив соо олон. Тэдэнэр сут хүдэлдэг нүхэдөө урмашуулан, шэнэ илалтанууд тээшэ дахуулдаг. Эрхим ажалаараа шалгараһан хүдэлмэришэд ходо мүнгэн шанда хүртэнэ. Үнгэрһэн жэл соо эрхим ажалаараа шалгараһан хүдэлмэришэдтэ 27672 түхэриг урмашуулгын шан болгон түлэгдөө.

М. СУТУРИН.

ТҮЛЭГ ДУНДАА

Абаһан бүхы хурьгадаа тобир һайнаар түлжүүлхэ зорилгоор Хэжэнгын совхозой хонишод энэ жэлдэ үбэлжэлгэдөө һайса бэлэдэһэн байна. Тиигэжэ мүнөө хурьгадаа жэнишэдгүй һайнаар абана.

Совхозой 11500 эхэ хонидой 7 мянга тараниинь искусственна аргаар үрэжүүлэгдэжэ, бэлгэндэнь хусанууд табигдаһан юм. Мүнөө совхозой бүхы отарануудта хурьгад түлэг дундаа абтажа эхилээ. Хоёрдохи отделениин түрүү хонишод Ш. Намжилов, Б. Ц. Жигмитдоржиев гэгшэдэй отарануудай 530 гаран эхэ хонидһоо 400—300 гаран хурьгад абтаад, нэгэшье гарзагүйтөөр түлжүүлэгдэнэ. Мүн нэгэдэхи отделениин ахалагша хонишод П. Ц. Бальчиндоржиев, Н. Ямпилов гэгшэдэй отарануудта хурьгад эмхитэйгээр абтажа байнхай.

Эдэ отарануудай хонишод өөһэдынгөө хүсөөр бүхэли үбэлдөө бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэһэн. Намарай дулаан сагта хото хорёогоо заһажа абаһан юм.

Ахалагша хонишод Ш. Намжилов, Б. Ц. Жигмитдоржиев, Н. Бальчиндоржиевай отарынхид һүүлэй хэдэн жэл соо хонин бүриһөө хурьга абажа, тобир һайнаар түлжүүлдэг дуршэлтэй болонхой. Энэмнай тиимэшье бэлэн хэрэг бэшэ. Малаа һайнаар харууһалжа, хонидоо зүбөөр эдеэлүүлжэ, хото хорёогоо саг соонь дулаалһанай, зоотехническэ заабаринуудые наринаар бэелүүлһэнэй ашаар лэ иимэ амжалта туйлагдана гэжэ хэлэмээр.

Мүн совхозой хонишод гүрэндөө тарган мяха, һайн шанартай нооһо үгэхэ гэжэ оролдоно. Манай түрүүшүүл жэл бүри һүрэгүүдээ тарган байлгажа, хонин бүриһөө 3—3,5 килограмм эрхим шанартай нооһо хайшалжа тушаадаг байна.

Теэд бүхыдөө иимэ һайн байдалтай гэхын аргагүй. Жэшээлхэдэ, хоёрдохи отделениин һүүжын, Хүреэтын Н. Ефремов, Ц. Д. Дугаров гэгшэдэй отарануудта 10 гаран километрэй газарһаа хэды хоноод лэ тракторaар үбһэ, һолоомо зөөжэ, 400—500 хонидые тэжээжэ, түл абаха гээшэ угаа бэрхэ байна. Теэд хонишоднай бэрхэшээлнүүдые зоримгойгоор дабан гарана.

Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозойхидой уряа бэшэгые зүбшэн хэлсэжэ, байгша ондо түл түрэсэеэ гарзагүйгөөр томо болгохын, нооһо сэхээр абахын түлөө совхозоймнай хонишод бүхы хүсөөрөө оролдожо байна.

П. СОДБОЕВ.

Манай штатнабэшэ фотокорреспондент П. Бурмакинай энэ зураг дээрэ Улаан-Үдын «Теплоприбор» заводой эрхим токарь Михаил Пластинин харуулагдана. Нүхэр Пластинин табан жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь хоёр жэлээр урид дүүргэһэн юм.

ҺААЛИШАДАЙ АМЖАЛТА

ТҮНХЭН. Аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой һаалишад В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо зорюулжа шэнэ уялгануудые абаад, тэдэнээ бэелүүлхын тула хаба шадалаараа оролдоно. Эндэхи һаалишад үбэлдөө хэды хүйтэншье һаань, һаалиа намарайхиһаа доошолуулхагүйгөөр ажаллана. Тэдэнэр иигэжэ Улаан-Үдын аймагай Кировэй нэрэмжэтэ колхозой, Загарайн аймагай Эрхирэгэй совхозой һаалишадай үбэлэй үедэ ехэ һү һааха гэһэн үүсхэл дэмжэнэ.

Колхозой һаалишад нёдондо һайнаар хүдэлжэ гараа. Ажахын олохон гүүртэнүүдэй һаалишад түсэб, уялгануудаа холо үлүүлэн дүүргэнхэй. Һаалишадай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ Тоорын гүүртынхид түрүүлһээр. Эндэхи һаалишад 100 үнеэн бүриһөө 105 тугал түлжүүлжэ, үнеэн бүриһөө дунда зэргээр 1538 килограмм һү абаһан байна. Гүүртынхид һү һааха түсэбөө 50 центнерээр үлүүлэн дүүргэһэн. Түрүү һаалишад С-Д. Д. Ангомаева, Ц.-Ж. Саргаева, Р. С. Петушкиева гэгшэд тус тустаа 24—28 мянган килограмм һү һаажа, түсэб, уялгануудаа үлүүлэн дүүргэжэ, колхозой правлениин мүнгэн шангуудта хүртэһэн байна.

Тиихэдэ Намаржаанай гүүртын һаалишад үнгэрһэн жэлдэ ажалдаа амжалта туйлаһанаа мүнөө баһал гэршэлнэ. Гүүртын түрүүшүүл нёдондо үнеэн бүриһөө түсэбөөр хараалһанһаа ехэ һү һаагаа һэн. Һаалишан нүхэр Шагланова үнеэн бүриһөө 1682 килограмм һү һаагаа. Тиихэдэ О. В. Шобоева 2588 килограммаар түсэбөө үлүүлэн дүүргэһэн байна. Энэ гүүртын һаалишад нёдондо 100 үнеэн бүриһөө 101 тугал абаа.

Шулуутын, Хүлэрэй, Доодо-Тоёоной гүүртын олохон һаалишад үнгэрһэн жэлдэ һайнаар ажаллаһан. Эдэнэй тоодо Д.-Х. Малханова, Х. Янданова, А. Тохорова, Д. Б. Салданов, К. А. Хорёнов, О. Б. Токуренова болон бусадые нэрлэжэ болоно.

Д. ЗАНДЕЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ТҮРҮҮШҮҮЛ ОЛОШОРҺООР

Буряадай республикын модо бэлэдхэлэй промышленностиин хүдэлмэрилэгшэдэй профсоюзай обкомой президиум болон «Забайкаллес» комбинат леспромхозуудай модо бэлдэлгын пунктнуудай, мастерска участогуудай дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөнэй үнгэрһэн жэлэй декабрь һарын дүнгүүдые гаргаба.

Түрүү онол арга хэрэглэн, ажалаа зүбөөр эмхидхэн ажаллаһаа Байгалай леспромхозой Катокелиин пунктын модошод декабрь һарын даабариһаа гадуур 3 мянган кубометр модо бэлэдхэжэ, түсэбөө 30 процентээр үлүүлһэн байна. Эндэ хүдэлмэришэн бүхэн һара соо 135 кубометр модо бэлэдхэхэ даабаряа 170 кубометртэ хүргөө.

В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын тула ажалай вахтада жагсаһан тус пунктын хүдэлмэришэд ажалай ехэ амжалта туйлаһанайнгаа түлөө 1 мянган түхэригэй мүнгэн шан дамжуулгын Улаан туггайгаар абаба.

Хандагатайн леспромхозой Хара-Хүтэлэй пунктын хүдэлмэришэд хоёрдохи һууриda, Баргажанай леспромхозой Лебяжинска пунктын модошод гурбадахи һуури эзэлжэ, мүнгэн шанда хүртэбэ.

Тиигэхэдэ Итанцын леспромхозой мастер Осиповой хүтэлбэрилдэг участогай модошод ажалдаа һайн амжалта туйлажа, түрүү һуури эзэлһэнэйнгээ түлөө 500 түхэригэй мүнгэн шан дамжуулгын Улаан туггайгаар абаба. Хориин леспромхозой мастер Савельевэй даадаг участогай модошод хоёрдохи һууриda, Худанай леспромхозой мастер Шеломенцевэй участогай модошод гурбадахи һуурида таража, мүн лэ мүнгэн шанда хүртөө.

Н. ТЮРНЕВ.

НЮТАГТАА ЭРХИМЛЭБЭ

Ажалай халуун абьяасаар бурьялһан, зол жаргалта үшөө нэгэ баатар жэл ходорон үнгэрбэ. Ажахы бүхэндэ ажалай дүн согсологдоно. Абаһан уялгаяа нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэһэн, олоной дундаһаа эршэтэ ажалаараа шалгаржа гараһан хүнүүд хэды олон гээшэб. Тэдэнэй нэгэн һаалишан Нина Петровна Цыденжанова болоно.

Үнгэрһэн жэлдэ Бургаастайн гүүртын һаалишан Нина Цыденжанова харууһалдаг үнеэн бүриһөө 4188 литр һү һаажа, ажалай ехэ амжалта туйлаба. Эды зэргэ һү Химнын совхоздо урдань хэншье һаажа шадаагүй юм. Энэ дүн Сэлэнгын аймагай малшадай дунда эгээл эрхим туйлалтануудай нэгэн байһые элеэр гэршэлнэ.

— Һү һаалгаар аймаг соогоо хэдыдэхи һуури эзэлээбта?

— Хоёрдохи.

— Надежда Тадвашкинаһаа ехэ холо гээгдээгүй байнат.

— Надежда Лазаревнагай ажалайнь амжалтаар ходоо омогорхон ябадагби. Суута һаалишанһаа жэшээ абажа, шадаал һаа нэгэ жагсаалда зэргэ ябахые хүсэгдэнэл даа. Агуухэ Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн баярые ажалай эрхим бэлэгээр угтахаб. Үнгэрһэн жэлэйхиһээ үшөө үлүү һү һааха зорилготойб. Оролдолгын хүсөөр лэ амжалта туйлагдадаг, —гэжэ һаалишан хөөрэнэ.

Зүб даа, оролдолгын хүсөөр лэ амжалта туйлагдадаг. Шэнэ 1969 оной түрүүшын үдэрнүүд ажалай эршэтэ долгёор эбхэрэн ерэбэ. Үдэр, хоногууд хойно хойноһоо һубарин үнгэрнэ. Үшөө нэгэ жэл түгэсэхэ... Хүсэ шадалаа гамнангүй ажаллаха саг. Хэнэй ажалдаа ямар ехэ амжалта туйлажа гараһаниинь одоол тиихэдэ элирхэ.

Ц. ДОРЖИЕВ,
манай корр.

БОЛЗОРҺООНЬ УРИД

Шэнэ жэлэй түрүүшын хорёод хоног үнгэрбэшье, Улаан-Үдын аймагай колхозууд ажалайнгаа илалта тухай баяртайгаар мэдээсэбэ. Энэ үе соо тус аймагай колхозууд 4278 центнер мяха гүрэндэ худалдаа. Тиигэжэ эдэнэр байгша оной нэгэдэхи квартал соо гүрэндэ мяха худалдаха даабаряа хоёр һара 10 хоногоор уридшалан дүүргэбэ бшуу.

Ленинэй нэрэмжэтэ, «Улаан Оронго», «Искра», «Советскэ Росси», «Восход», «Дружба» колхозуудай малшад илангаяа һайнаар ажаллажа, малаа түргэнөөр шахан таргалуулһан байна.

А. НАГАСЛАЕВ.

…АДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО …ЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

…р Н. Н. Хорошых гэгшые …ай АССР-эй Верховно Соведэй …умэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

…бликын партийна, совет болон …ажахын зургаануудта олон жэл …ар ажаллаһанайнь түлөө, 50 …й болоһонтойнь дашарамдуу…Мухар-Шэбэрэй хүдөө ажахын …риин управлениин начальник …х Николай Николаевичые Бу… АССР-эй Верховно Соведэй …умэй Хүндэлэлэй грамотаар …ха.

…ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

…ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

…лаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. …969 оной январиин 31.

…РЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО …ЭЙ ПРЕЗИДИУМЭЙ УКАЗ

…р А. В. Вавилкиниие Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй …иумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

…дөө ажахыда олон жэл, һайнаар …лһанайнь түлөө, 50 наһатай …онтойнь дашарамдуулан, Хяаг… аймагай «Дружба» колхозой от…ние эрхилэгшэ нүхэр Вавилкин …ндр Васильевичые Буряадай …Р-эй Верховно Соведэй Президи… Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

…ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ А. ХАХАЛОВ.

…ряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь К. МАСЛОВ.

…лаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. …969 оной январиин 31.

ҺҮҮЛЭЙ МЭДЭЭСЭЛНҮҮД

ЛЕНИНЭЙ ОЙДО ЗОРЮУЛАГДАҺАН УНШАЛГАНУУД

«Знани» гэжэ бүхэсоюзна бүлгэмэй правлени СССР-эй Наукануудай академиин Уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөнэй институтай сугтаа 1969—1970 онуудай турша соо Москвада «Ленинизм, дэлхэйн революционно хүдэлөөн» гэһэн асуудалаар Ленин дэ зорюулагдаһан лекцинүүдые уншуулхань. Эдэ лекцинүүд Ленинэй теоретическэ баялигай гол шухала асуудалнуудта, дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй, дэлхэйн социалис байгуулалтын, мүнөө үеын хүдэлмэришэнэй, национально-сүлөөрэлтын хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ ленинизмын түүхэтэ удха шанартай байһые элирүүлэн харуулгада зорюулагдана. Дэлхэйн революционно хүдэлөөнэй хүгжэлтэдэ нүлөөлдэг элитэ ехэ һайндэрнүүдые харуулха шухала гэжэ лекцинүүдые уншаха программа дотор хараалагдана.

Ленин дэ зорюулагдаһан түрүүшын лекциин уншагдахын урда тээ сугларагшад В. И. Ленинэй хэлэһэн үгэтэй пластинка шагнаа. Тэрэнь «Гурбадахи Коммунис Интернационал» гэжэ нэрлэгдэнхэй.

«Ленинизм, мүнөө үеын уласхоорондын хүдэлмэришэнэй хүдэлөөн» гэһэн лекциие СССР-эй Наукануудай академиин Уласхоорондын хүдэлмэришэнэй институдай директор, СССР-эй Наукануудай академиин гэшүүн-корреспондент Т. Т. Тимофеев уншаһан байна.

(ТАСС).

МОСКВАГАЙХИДАЙ УЯЛГА

Ниислэл хотын ажалшад КПСС-эй XXIII съездын, партиин Центральна Комитедэй Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлтэ болгон, 1969 оной түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ, арадай ажахын һалбаринуудта ажалай шанар һайжаруулха уялгануудые баталан абаһан байна. Табан жэлэй үнгэрһэн гурбан жэлэй турша соо Москвагай ажалшадай туйлаһан амжалтань уялганууд дотор хараада абтаа.

Промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд продукци наймаалха жэлэйнгээ түсэбые декабриин 26-да дүүргэхэбди гэһэн уялга абанхай. Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ даабари 25 процентээр үлүүлэн дүүргэхээр хараалагдаба. Хүдэлмэришэдэй тооe олошоруулангүйгөөр продукци бүтээн гаргалгын хэмжээе дээшэлүүлхэ гэбэ.

Научно-шэнжэлгын, проектно-конструкторскa эмхинүүдэй коллективүүдтэй хамта дэлхэйн эрхим һайн зүйлнүүдһээ дутуугүй 930 түхэлэй шэнэ станок, агрегадууд, механизмууд болон материалнууд зохёогдожо бүтээн гаргагдадаг болохо, тэрэшэлэн хубсаһанай, гуталай, культурно-ажаһуудалай, ажахын хэрэгсэлэй 2730 гаран шэнэ зүйлнүүд бии болгогдожо, үйлэдбэридэ хэрэглэгдэхэ. Мүнөө бүтээн гаргагдажа байгаа 400 гаран түхэлэй түхеэрэлгэнүүдэй, арадай хэрэглэмжын 900 зүйлэй эд бараанай шанар һайжаруулагдахаар хараалагдана.

1969 ондо 3.700 мянган дүрбэлжэн метр гэр байра барижа тушааха.

«Националь», «Дружба» гэжэ гостиницанууд баригдажа дүүрэхэ, 9,6 километр ута метрополитенэй Замоскворецкэ радиусай линии татагдаха.

Главмосстройдо, Главмосинжстройдо — барилга-хабсаралгын жэлэй түсэб декабриин 28-да дүүргэхэ, гэр байра барилгын түсэбые нэгэдэхи кварталда 23,7 процентээр, жэлэй түрүүшын хахадта — 50 процентээр, 9 һарын туршада — 75 процентээр дүүргэхэ гэжэ хараалагдана. Һургуулиин бүхы байшангууд августын 1-дэ бэлэн болгогдожо тушаагдаха.

Барилгашадай уялга барилгын шанар һайжаруулгада ехэ анхарал хандуулна. Барилгануудай 80 процентһээ үсөөн бэшыень һайн, эрхим һайн шанартайгаар тушааха гэжэ шиидхэгдээ.

Түмэр замшад түсэбөө декабриин 28 болотор дүүргэжэ, даабариһаа гадуур миллион үлүүтэй тонно ашаа шэрэхэ уялга абаһан байна. Автомобильна транспортын хүдэлмэрилэгшэд жэлэйнгээ даабариие декабриин 28 болотор дүүргэхээр шиидээ. Граждан авиациин хүдэлмэрилэгшэд жэлэйнгээ даабариие декабриин 25 болотор дүүргэхээр шиидэбэ. Москвагай уһан замшад ашаа шэрэхэ даабаряа болзорһоонь урид дүүргэжэ, даабариһаа гадуур 100 мянган тонно ашаа шэрэхээр шиидэнхэй.

Хэлхээ холбооной предприятинуудай коллективүүд 150 мянган номертой автомат телефоной станци хабсаргажа, Москвагай хүн зоной байрануудта 130 мянган телефон тодхохоор шиидээ.

Худалдаа наймаанай, городой ажахын, ажаһуудалай, коммунальна предприятинуудай хүдэлмэрилэгшэд 200 шэнэ магазин, ниитын эдеэ хоолой 185 предприяти саг соонь барихабди гэһэн уялга абаа.

Городой талмайнууд болон гудамжануудта 150 мянган модон, 1,6 миллион һөөг бургааһан һуулгагдаха. Таримал мододой талмай 530 гектараар үргэдхэгдэхэ.

Ажаһуудалай, коммунальна 331 предприяти барижа тушаахаар шиидхэгдээ.

Москвагай ажалшад дээшэлүүлэгдэһэн уялга абаха зуураа, энэ жэлэйнгээ түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэбди гэбэ.

(ТАСС).

Советскэ Союзай, Урда Йеменэй хоорондын хэлсээнүүд дүүрэбэ

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянский, Урда Йеменэй Арадай Республикын Президент Кахтан Мухаммед аш-Шааби гэгшэдэй хоорондо болоһон хэлсээнүүд Кремльдэ январиин 31-дэ дүүрэбэ.

Хани ёһоной оршон байдалда үнгэрһэн хэлсээнэй үедэ Советскэ Союзай, Урда Йеменэй хоорондохи харилсаануудые һайжаруулха асуудалнууд, хоёр талада хабаатай уласхоорондын зарим асуудалнууд ашатай туһатайгаар зүбшэн хэлсэгдээ.

Урда Йеменэй Арадай Республикын Президент Москваһаа мордобо

Урда Йеменэй Арадай Республикын Президент Кахтан Мухаммед аш-Шааби январиин 31-дэ Москваһаа Волгоград мордоо.

СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын уряалаар, тусхай хэрэгээр Советскэ Союзда айлшалжа ерэһэн Йеменэй түлөөлэгшэ орон соогуур аяншалха зуураа, Ленинград, Баку хотонуудаар ябаха юм.

(ТАСС).

Түрүүшүүлдэ — Улаан тугууд

СССР-эй Геологиин министерствын коллеги, Газарай ашагта малтамалнуудые бэдэрдэг хүдэлмэришэдэй профсоюзай ЦК-гай Президиум 1968 оной дүрбэдэхи кварталай социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые январиин 31-дэ гаргаһан байна. Эрхим экспедицинүүдтэ СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй дамжуулгын Улаан тугууд барюулагдаа. Тэдэнэй тоодо Норильска, Хойто Ураалай, Краснохолмско, Сосновско экспедицинүүдэй, «Артемгеология» «Самаркандгеология» трестнүүдэй, Буряадай геологиин управлениин, Казахай ССР-эй Геологиин министерствын гидрогеологическа управлениин, гидрогеологическа хоёрдохи управлениин коллективүүд оролсоно.

(ТАСС).

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын механизаторнуудай зүблөөндэ хабаадаһан Хоринн аймагай «Георгиевскэ» совхозой хоёрдохи отделениин түрүү механизаторнууд Дашажамсо Цыбиков (зүүн гарһаа) Гавдул Софеев хоёр.
Н. ДАМБАЕВАЙ фото.

КОМСОМОЛ—ПАРТИИН ХАЛААН

ТУҺАЛХА, ҺУРГАХА...

НИМЭ ЭРИЛТЭ партийна организацинуудай үмэнэ табигдана. Өөрынгөө халаан болгошо комсомолой ажал ябуулгада ходо туһалжа байха, олонитые эмхидхэн ударидаха дүршэлдэ тэрэнние һургаха гээшэ партийна организацинуудай үдэр бүриин анхарал доро байха хэрэг шуу.

Ушар нимэһээ КПСС-эй XXIII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, манай районно партийна организаци хадаа комсомолые партийна талаар хүтэлбэрилхэ хэрэгые һайжаруулха гэжэ ехэ оролдолго гаргана. Тиигэхэ ёһотойшье бологдоно. Гансахан хүдөө ажахын үйлэдбэри дээрэ 700 шахуу комсомолшууд мүнөө хүдэлжэ байдаг. Тэдэнэй 150 шахууһь механизаторнууд, наяад малшад, хүдөө ажахын табяад мэргэжэлтэд.

Энэмнай ехэл хүсэн болоно. Эдэнэр залуу үетэнэй манлайда үльгэр жэшээ харуулан ябаха, тэдэнние ударидаха дайшалхы отряд ха юм даа. Энээндэ бидэ түшэглэхэ уялгатайбди. Өөрынгөө түшэг тулгуурине, ерээдүйн халаанние ажалай, алдар солын ёһо заншалаар, ниитын ажал ябуулгын ёһо гуримаар хүмүүжүүлхэ гээшэ ниихэдээл гүнзэгы удхатай хэрэг болоно.

Һүүлэй үе болотор комсомолой хүтэлбэрилхы тушаалда нэгэшье коммунист дэбжүүлэгдэдэггүй байһан юм. Гэбэшье комсомолой наһанай залуу коммунистнууд манай партийна эхин организацинуудаар олон байһыень арсахын аргагүй. Энэ алдуугаа заһаха зорилгоор, комсомолой организацинуудта үнгэрһэн тоосоото, һунгалтын кампанини боложо байха үедэ эмхидхэлэй горитой хүдэлмэри ябуулагдаа. Мүнөө ВЛКСМ-эй 5 томо комитедые коммунистнар хүтэлбэрилнэ. Комсомолой организацине коммунист хүнэй толгойлхо гээшэ ехэл һайн хэрэг гэжэ мүнөө ойлгогдоод байна. Гадна комсомол-залуушуулай политическэ һуралсалай шэнэ жэлэй эхилхын урда тээ энэ асуудалда анхарал хандуулагдажа, полит-һуралсал хүтэлбэрилхэ 18 пропагандистнарай долоониинь коммунистнууд томилогдоо. Тэдэнэй тоодо «Дружба» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Юмсунов, «Победа» колхозой парткомой секретарь нүхэр Кузнецов, Калининай нэрэмжэтэ колхозой главна экономист нүхэр Амбуев, «Дружба» колхозой парторг нүхэр Истомин оролсодог.

КОМСОРГНУУДААР, пропагандистнараар коммунистнуудые табяад байхада, ажал хэрэгэй ябаса тон ондоо болоо. Тэдэнэр комсомолой дунда хүдэлхэ болоһон партийна даабаря һайнаар дүүргэхэ гэжэ, харюусалгатайгаар, өөртөө эрилтэ ехэтэйгээр хүдэлнэ. Энээнтэй хамта комсомолшуудай дундаһаа эгээл эдэбхитэй үнэн сэхэ, габшагай бэрхэшүүлые партиин зэргэдэ абаха хүдэлмэри һураггүй эдэбхижээ. Иигэжэ һүүлэй үедэ ВЛКСМ-эй райкомой бюро комсомолой 7 гэшүүдэй партиин гэшүүндэ кандидадаар ороходо зууршалга үгөөд байна. Энэ ушар хадаа комсомолой дунда партийна нүлөөгөө үргэдхэхэ гэһэн зорилгодомнай аша туһатай зүйл боложо үгэхэ байна бшуу.

Комсомолшуудые олонитын ажал ябуулга эрхилэлгэдэ һургаха, дүршэлтэй болгохо, хүн зоной дунда хүдэлхэ мэргэжэл олгохо гээшэ ехэ удхатай хэрэг гэжэ мэдээжэ. Зүгөөр ниитын хэрэг хүтэлбэрилхэ, ябуулха шадабаритай болоходонь аха нүхэдынь коммунистнууд лэ туһалха болохо бшуу. Комсомолой суглаагаа зарлаха, үнгэргэхэдэнь туһалха, партком болон партбюро дээрэ комсомолой хүтэлбэрилэгшэдэй тоосоо зүбшэн хэлсэхэ, туһатай заабари үгэжэ байха гээшэ аша үрэ ехэтэй зүйл. Парткомой гү, али партбюрогой нэгэ гэшүүн заатагүй комсомолой организацине даажа абадаг гурим тогтоогдонхой. Гадна ээлжээлжэ байгаад, суглаанайнь болоходо али нэгэниинь заатагүй байлсадаг.

Энэ талаар Дзержинскиин нэрэмжэтэ совхозой (секретарь нүхэр Хлызов), Бодонгуудай совхозой (секретарь нүхэр Тогошиев), Бэшүүрэй совхозой (секретарь нүхэр Горбатюк), Хёлгын совхозой (секретарь нүхэр Унагаев), «Дружба» колхозой (секретарь нүхэр Истомин) парткомууд һайн дүршэлтэй болонхой. Ажахын хүтэлбэрилэгшэд комсомол, залуушуулай үмэнэ элидхэл хэдэг, тэдэнтэй аха ёһоной хөөрэлдөө эмхидхэдэг. Энэ ушарта «Рассвет» колхозой түрүүлэгшэ, КПСС-эй райкомой бюрогой гэшүүн нүхэр Утенковой эдэбхи онсо магтамаар.

Комсомолой хүтэлбэрилэгшэдэй хэр зэргээр хүдэлжэ байһан тухай тоосооень шагнаха, зүбшэн хэлсэхэ гээшэ баһа нэгэ шухала һургуули боложо үгэдэг. КПСС-эй райкомой бюро дээрэ нёдондо ВЛКСМ-эй райком тоосоогоо хээ һэн. Комсомолой райкомой ажал ябуулга алишье талаһаань харагдаа, саашадаа хүдэлмэрее улам һайжаруулха замыень заажа үгэһэн байгдаа. Гадна нимэрхүү шэнжэтэйгээр партийна комитедүүд мүн лэ комсоргнуудай тоосоо шагнаһан байха юм. Эндэ ганса хүдэлмэриинь дутагдалнуудые шүүмжэлхэ бэшэ, харин саашанхи зорилгонуудаа тодорхойлходонь хамһалсана, һургаал заабари үгэнэ бшуу.

ЗАЛУУШУУЛАЙ, комсомол үетэнэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри үрэ дүн һайнтайгаар ябуулхые мүн лэ оролдогдоно гээшэ. Залуу үетэнние революционно, дайшалхы баатаршалгын ёһо заншалаар хүмүүжүүлхын тулада али олон арга хэрэглэгдэнэ. Залуушуулай суглаанай, граждан ба Эсэгэ ороноо хамгаалгын агууехэ дайнуудта хабаадагшадтай уулзалгануудай, мүн бусад хэмжээ ябуулгануудай удха шанар ехэ.

Аймагай түүхын музей, революционно, дайшалхы ба ажалай алдар солын клуб байгуулха хэрэгтэ комсомолшууд эдэбхитэйгээр хабаадаһан байна. Аймагай музейн директорээр улаан партизан Егор Василевич Паньков хүдэлдэг юм. Залуушуулые хүмүүжүүлхэ талаар горитой юумэ хэжэ байдаг үбгэн. Тэрэ музейень 1967 ондо 9 мянган, нёдондо 10 мянган гаран хүн хараа бшуу. Гадна һүүлэй хоёр жэлэй туршада граждан болон Эсэгэ ороноо хамгаалгын дайнуудта наһа бараһан сэрэгшэдэй дурасхаалые мүнхэлһэн 23 хүшөө аймаг дотор бодхоогдоо. Энэ ехэ хүдэлмэриин хүмүүжүүлхы шэнжэ шанартай байһаниинь бидэндэ ойлгогдоо.

ТУҺАЛХА, ҺУРГАХА! Инмэл зорилготойгоор комсомолшууд болон залуушуулай дунда хүдэлмэри ябуулагдана. Һайн хүтэлбэритэй, эмхидхэл гуримтай газарта залуу үетэн ажал дээрээ амжалта туйлана, соёл культурые эдэбхитэйгээр дэлгэрүүлэлсэнэ, хүн зоной ажаһуудал һайжаруулхын тула хам оролсоно. Энэ ехэ хубилалтые аймагай комсомолшуудай хэрэг үйлэнүүдһээ жэшээлэн харуулжа боломоор.

1968 оной ургаса хуряалгын үедэ аймаг дотор комсомол-залуушуулай 63 агрегат хүдэлжэ гараа. Тэдэнэр 170 мянга гаран центнер ороохо сохижо, тоог дээрэ оруулаа. Тиихэдэ үбһэ хуряалга дээрэ комсомол-залуушуулай 48 звено эмхидхэгдээ һэн. Ниитын адууһа малда эдэ звенонууд 102 мянган центнер үбһэ, 7,5 мянган центнер набшаһата тэжээл бэлэдхээ юм. Жэшээнь, «Победа» колхозой комсомолой гэшүүн Анатолий Фалилеевэй хүтэлбэрилдэг комсомол-залуушуулай звено таряа хуряалгын түсэбые 14 хоног соо дүүргээ. 13,5 мянга шахуу центнер ороохо сохёо бшуу. Гектар бүриһөө абтаһан ороохоной хэмжүүр 16,5 центнертэ хүрөө.

ВЛКСМ-эй 50 жэлэй ойе амжалта һайнтайгаар угтаһан аймагай комсомолшууд мүнөө «Табан жэлэй түсэбые болзорһоонь урид дүүргэхэ гээшэ манай арюун уялга» гэһэн уряа доро мүрысэн хүдэлжэ байна. Гадна мэргэжэл бүхэнөөр мүрысөөн үргэнөөр эмхидхэгдэнхэй. Ехэ амжалта туйлажа байгшадшье олон. Хёлгын совхозой һү haалиин 1-дэхи фермын гэшүүд (совхозой комсорг, ВЛКСМ-эй обкомой гэшүүн Аня Носкова) 1968 оной һү haaxa, гүрэндэ тушааха түсэб октябриин 15-да дүүргэһэн. Мүнөөшье түрүүлһээр. «Дружба» колхозой haалишан Дуся Михайлова, Таня Баженова, «Победа» колхозой haалишад—гэр бүлэ Иван ба Маша Поргачевскитэн болон бусадай амжалта баян дэлгэр. Маша Поргачевская нёдондо үнеэн бүриһөө 2.300 килограмм һү haaгaa бшуу.

АЙМАГАЙ залуу үетэнэй сусаршагүй, эршэтэ ажалай дүнгүүдые согсолхо зорилгоор ямар нэгэ шухала кампаниин дүүрэһэн сасуу колхоз, совхозуудай залуушуулай фестиваль, слёт, зүблөө үнгэргэдэг гурим тогтоогдонхой. Эндэ ганса хүдэлмэри тухай хөөрэлдэхэ бэшэ, мүн спортивна элдэб мүрысөө, конкурс, наада эмхидхэхэдэ һайн. Газар һайнаар хахалха мүрысөөн, мори урилдалга, бүхэ барилдаан гэхэ мэтын зүйлнүүд залуушуулые улам урмашуулха, сэдьхэлыень баясуулха байна ха юм. Эдэнэй хүмүүжүүлхы удхыень мартажа баһа болохогүй.

Комсомолой ажал ябуулгада үзүүлэгдэдэг туһаламжа, һургаал заабари энээгээр дүүрэнэ бэшэ. Мүн эдэмнай мүнөө үеын залуушуулай эрилтые гүйсэд хангана гэжэ хэлэхэ болоо haa, алдуутай хэрэг. Комсомолшууд болон залуушуулай дунда ябуулдаг хүдэлмэри улам нарижуулха, удхыень гүнзэгырүүлхэ, үдэр бүриин анхарал доро байлгаха гээшэ шухалын шухала зорилго болоно. Энээндэл партийна эхин организаци бүхэнэй эдэбхи хэшээлые хандуулха оролдолго партиин райком гаргажа байдаг.

Б. БАДАРМАЕВ,
КПСС-эй Бэшүүрэй райкомой эмхидхэлэй таһагые даагша.

КПСС-эй ЦК-гай ОКТЯБРИИН ПЛЕНУМЭЙ ШИИДХЭБЭРИНҮҮДЫЕ БЭЕЛҮҮЛЭЕ!

КОММУНИСТЫН ХАРЮУСАЛ...

ОКТЯБРИИН ПЛЕНУМ! Тэрэнэй тогтоол дотор шухала зорилгонууд табигдаа. Хүдөө ажахые хүгжөөхын тулада түрүү партимнай хододоол анхарна. Иигэжэл нютагаймнай зон хөөрэлдэжэ байгша. КПСС-эй ЦК-гай Пленумэй һүүлдэ манай XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой коммунистнууд партиин шиидхэбэринүүдые ажал хэрэг дээрээ яажа бэелүүлхэ тухайгаа дэлгэрэнгыгээр хэлсэбэ. Тэдэнэр зоной дунда ойлгуулгамжын хүдэлмэри ябуулхадаа, үнгэрһэн жэлэй дүнгүүдые согсолжо, саашадаа ямар арга боломжотой байһан тухайгаа хөөрэлдөө.

Һүүлиин жэлнүүдтэ үйлэдбэриин һалбаринууд олзотойгоор эрхилэгдэдэг болоод, колхозой экономико бэхижээ. Зоной ажаһуудал һайжараа. Мүнөө колхозой үйлэдбэриин бүхы һалбаринууд зайн галаар хангагданхай. Илангаяа таряан ажал дээрэ оньһожоруулга үргэнөөр хэрэглэгдэнэ. Тарялангай газар зүбөөр хубааридагдадаг, севооборотуудай заабаринууд үргэнөөр хэрэглэгдэдэг боложо, нёдондо яһала һайн ургаса хуряагдаа. Колхознай хамта 48 мянган пүүд ороохо таряа гүрэндөө худалдажа, жэлэйнгээ түсэбые 1,5 дахин үлүүлэн дүүргээд, энэ жэлэй тарилгада сортовой һайн үрэһэ хүрэнгэ хаажа абанхай.

Артелиин бүхы үйлэдбэриин хүгжэлтэдэ партийна организацимнай горитой нүлөөлнэ. Мал болон таряан ажал хүгжөөхын тулада ехэ зорилгын табигдаад байхада, коммунистнууд хамтынгаа суглаануд дээрэ шухала асуудалнуудые зүбшэдэг. Тэдэнэр ооһэдөө ниитынгээ ажалые эмхидхэлсэдэг, зоноо хүтэлдэг гээшэ. Мүнөөшье октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдэй гараад байхада, коммунист бүхэн хүдэлмэриингөө дутуу дундануудые усадхажа, В. И. Ленинэй түрэһөөр зуун жэлэй ойн хүндэлэлдэ дэлгэрһэн мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр хабаадахые оролдожо байна. Теэд коммунист гээшэмнай ниитын хүдэлмэридэ хододоол түрүү ябаха, өөрөө жэшээ харуулхаһаа гадна, зониие хүтэлэлсэхэ үүргэтэй ха юм. Энээн тушаа колхозой партийна комитет хододоо анхардаг. Илангаяа коммунистнуудай олон байдаг газарта—партийна эхин организацинуудта бүришье ехэ хөөрэлдөөн боложо байдаг. Артелиин бүхы коммунистнуудай олонхиинь мал ажал дээрэ, мүн механизатораар хүдэлнэ. Тэдэнэй урда партийна организациин зүгһөө ямар эрилтэ табигданаб гэбэл, партиин гэшүүн бүхэн даажа байһан хүдэлмэридөө харюусалгатайгаар хандаха ёһотой. Хэрбээ коммунист хүн мал адуулагша гү, али haалишан байгаа haa, ажалдаа үльгэр жэшээ харуулха уялгатай. Энээнһээ гадна партийна организацидаа зүбшэгдэжэ байһан асуудалда эдэбхитэйгээр хабаадалсаа бэлэй. Юрын коммунистнуудай урда имнэл харюусалга табигдаха байна.

Теэд ажабайдал дээрэһээ харахада, колхозоймнай коммунистнуудай олонхиинь эдэбхитэд гээшэ. Тээсгэн Улюкчиканай отделенидэ партийна эхин организациин суглаан дээрэ үнинэй коммунист Цыремпил Ухинов үгэ абажа: «Техникэ зэмсэгүүдээ бүтээсэтэйгээр ашаглаха ёһотойбди» гэжэ дурадхаа һэн. Колхоздомнай техникэ олон аад, муугаар ашаглагдажа байна гэжэ тэрэнэй хэлэдэг зүбтэй. Хараадшье үзөө haa, зарим трактористнууд шэнэ машина абаад, жэлшье ашаглангүй хэрэглэмжэһээ гаргажархидаг. Автомашинанууд ямар муугаар ашаглагданаб! Малай үбэлжэлгын харюусалгатай сагай ябажа байхада, фермэ, отара бүхэндэ үбһэ тэжээл холоһоо зөөгдэхэ аад, отделени, бригадануудаар хүдэлдэг трактор, автомашинануудаа ёһоор хэрэглэнэгүйбди гэхэдэ алдуу болохогүй. Колхозой главна инженер нүхэр Баторов имнэ дутагдалай ушаржа байхада, партийна организациин урда харюусаха байгаа. Теэд шанга хэмжээн абтанагүй. Мастерскойдо байдаг зарим тракторнууд механизаторнуудай дутамаг дээрэһээ мини байна. Имнэ байдалай үзэгдэхэдэ, нэн түрүүн коммунистнууд лэ һанаагаа зобохо баатай болоно ха юм.

Коммунист нүхэр А. Б. Молонов мал адуулагшаар хүдэлдэг. Тэрэ юун тухай хөөрэнэб? Колхозойнгоо мэргэжэлтэдтэ шанга эрилтэ табинагүйбди гэнэ. Колхоздо хэды олон мэргэжэлтэд байнаб. Теэд малай һубайралга усадхагданагүй, үүлтэрынь һайжаруулагданагүй. Үбэлжэлгын үелэ үхэл гарзада ороно. Мэргэжэлтэдэй ажал хэрэгтээ һайнаар хандадаг haa, иимэрхүү ушар тохёолдохогүй һэн. Зүгөөр зооветмэргэжэлтэнэй олонхиинь коммунистнууд аад, даадаг тушаалнуудтаа хайша хэрэгээр хандана.

Нүхэр Молонов партийна суглаан дээрэ табигдаһан шухала асуудал зүбшэлтэдэ эдэбхитэйгээр хабаадалсажа, өөрынгөө һанамжа, дурадхалнуудые оруулжа байдаг. Октябриин Пленумэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлхэ зорилгоор колхозой правлениин, партийна комитедэй хэмжээ ябуулгануудые хараалжа байхадань, Александр Балаганович сабшалан, бэлшээри һайжаруулха, уһалагдадаг газарые үргэдхэхэ тушаа дурадхаа. Юуб гэхэдэ, Улюкчиканай отделенидэ Баяндай, Улзахан гэжэ полинуудай нилээд ехэ газар уһалагдахаяа болишоһон байха юм. Хэрбээ тэрэнние жэл бүри һайса уһалаа haa, ороохо тарянай ургаса гектарай адагынь—3—4 центнерээр нэмээхэ аргатай байна. Коммунистын имнэ бодолтойгоор хамтынгаа суглаан дээрэ дурадхал оруулдагынь һайшаалтай.

Улюнай отделениин партийна эхин организацида баһал коммунистнуудай харюусал... хөөрэлдөөн гаража бай... нистнууд олоороо сугла... хэжэ ябаһан юумэеэ зүб... налда нэгэдхэнэ. Парти... низацинь хүсэтэй. Энд... дэһэн нэгэ суглаан дээр... нист нүхэр Ц. Гатапов... бригадануудта нэбтэрү... ажахын тоосоое саашан... жуулха тухай һайн ду... дые оруулһан байгаа. ... арга халаа үйлэдбэриин... нуудые ашаг олзотой бо... рэгтэ ехэхэн үүргэтэй... Тиигээшье haa, дутагда... Илангаяа бригаданууда... ямараар бэелүүлжэ, ... лимидээ хэр дүүргэжэ... саг соонь шалгажа, хэ... нагүй. Энээние гур... тухай һүүлэй үедэ парт... ганизаци оролдолго гарг... мунистнуудай даадаг бр... дай урда шанга харюуса... жа байна.

Хилганын отделени... партийна суглаан дээрэ... газарые урэжэлтэй бол... һэнэй шанарые һайжар... шаа хөөрэлдөөн гараа. ... дала элитнэ үрэһэ хур... хэгдэжэ байдаг. Тэрэнэй... бүри һайн болгоо haa, ой... нүүдтэ тус колхоз эл... һөөр хангагдаха аргатай.

Артелиин коммунист... дынгөө харюусалга тухай... байһаниинь угаа һайшаа... рэг. Хэрбээ тэдэнэй шух... далнуудые нэгэн һа... зүбшэжэ, тэрэнээ бэелүү... лөө бүхы ажалшадайнга... элсүүлжэ шадаа хадань, ... экономико түргэр хүгж... бари бүхэниинь олзотой... лэгдэхэ, 1969 ондо ал... амжалта туйлагдажа, В. ... нэй түрэһөөр 100 жэлэй... ой эрхим үрэ дүнтэйгөө... даха байна бшуу.

Г. БАД...
КПСС-эй ...
Баргажан.

МАНАЙ ХӨӨРЭЛДӨӨН

ТЕХНИКЭЕЭ ХЭР ЗАҺАБАРИЛНАТ...

Бүхы машина техникэеэ богони болзорто эрхим шанартайгаар заһабарилжа, хабарай тарилгада хаһа сагтань һайнаар бэлдэхын түлөө мүрысэхэ гэжэ шэнэ жэлэй эхеэр Кабанскын аймагай Шергинскэ совхозой механизаторнууд үүсхэл гаргаа һэн.

Мүнөө тэдэнэй һайн һайхан үүсхэл уряае республикын олонхи колхоз, совхозуудай механизаторнууд үнэн зүрхэнһөө дэмжэн, социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсожо байна.

Машина техникын хэр зэргэ заһагдажа байһан тухай хөөрэжэ үгэхыень хэдэн ажахынуудай мэргэжэлтэдтэ манай корреспондент хандаа.

Хяагтын аймагай Худэриин совхозой главна инженер В. П. СТЕПАНОВ:

— Шергинэйхидэй нээмэл бэшэгэй газетэнүүдтэ толилогдомсоор бидэ заһабарилга дээрэ хүдэлжэ байһан бүхы механизаторнуудаа суглуулаад, тэрэнииень зүбшэн хэлсэһэн, ооһэдынгөө арга боломжые хаража үзэһэн байгаабди.

Тиигээд механизторнууднай хабарай тарилгада хүдэлхэ бүхы техникэ, зэмсэгүүдээ баһал мартын 15 болотор заһабарилжа дүүргэхэ, мүн үбһэ хурлалгын техникые—июниин 1 болотор, таряа хуряалгын машинануудые—августын 1 болотор түгэс бэлэн болгохо социалис уялга абаа һэн.

Мүнөө совхоздомнай машина техникэ заһабарилга түлэг дундаа. Бүхы сеялкэнүүдэйнгээ 70 гаран процентые заһажа таргаабди. Мүн плуг, культиватор, борной гэхэ мэтэ баһал гол түлэб бэлэн болоо.

Бидэ тракторнуудаа тусхай тогтомол графигай ёһоор түхэрэен жэл соо һубариулжа заһадаг болонхойбди. Жэшээнь, октябрь һараһаа эхилээд, 4-дэхи квартал соо 26 трактор заһабарилха түсэбтэй аад, 29 трактор бэлэн болгообди. Тиихэдэ январь соо үшөө юһэн трактор заһагдаа. Саада тээнь заһабарида ороходо 18 трактор үлөөд байна. Мүнөө томо, гэнжэтэй тракторнуудаа хуу шахуу заһабарилжа дүүргээбди.

Техникэ узловой аргаар заһабарилагдана. Бүхыдөө гурбан үзэл эмхидхэгдэнхэй. Тэдээн бүхэндэ дүрпгэл шадабари ехэтэй, һайн мэргэжэлтэй хүнүүдые табинхайбди. Илангаяа тракторай мотоор заһабарилдаг үзэлай механизаторнууд Базаржап Бадмаев, Афанасий Соковиков, Гончик Очиров тэгшэд онсо шалгарна. Тэдэнэр үдэр бүриингөө даабарине һайн шанартайгаар үлүүлэн дүүргэдэг.

Мүн тракторай радиатор заһадаг узелай хүдэлмэришэн Константин Бусин баһал ажалдаа ехэ хангалгатай, оролдосотой бэрхэ хүн гэжэ үнинэй магтуулна.

Хэнэйшье мэдэһээр, машина техникэеэ һайн шанартайгаар заһабарилһанайл ашаар бүтээсэ ехэтэйгээр хүдэлгэгдэнэ, хабарай тарилга, үбһэ, таряа хуряалга гэхэ мэтэ хүдэлмэри богони болзорто һайнаар дүүргэгдэнэ бшуу. Жэшээлхэдэ, хэрбээ урзанда нэгэ условно тракторaар 383 га зөөлэн хахалалга хэгдэһэн haa, нёдондо 413 гектар хэгдээ. Харин энэ жэлдэ тэрэниие үшөө дээшэлүүлхэ зорилготойбди.

Хэжэнгын совхозой главна инженер М. Х. ХАНГАРХАЕВ:

— Манай ажахын механизаторнууд баһал Шергинскэ совхозойхидой жэшээгээр хүдэлхэ гэжэ шиидээд, социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсонхой.

Өөһэдынгөө арга боломжые хаража үзөөд, бидэ хабарай тарилгада абаха бүхы машина техникэеэ мартын 15 болотор заһабарилжа гаргаха зорилго урдаа табинабди. Тэрэшэлэн тракторнуудаа һайнаар заһабарилаад, шэнгэн түлишэ, түрхихэ тоһо—4 процент, элдэб запчастьнуудые—3 процент алмахын түлөө тэмсэхэбди.

Энээнһээ урагша тракторнуудаа бултыень хоёр халаанда хүдэлгэхэ гэхэдэмнай, механизаторнууд дутадаг байгаа. Тиимэһээ мүнөө ооһэдөө 20 залуушуулые трактористын мэргэжэлдэ һургажа байнабди. Харин хүдэлжэ байһан механизаторнуудай мэргэжэл дээшэлүүлхын тула ниигээд тусхай һуралсал эмхидхэхэмнай.

Техникэ заһабарилгашье яһала урагшатай ябана. Үнгэрэгшэ жэлэй 4-дэхи кварталда 20 трактор заһаха аад, 24 трактор бэлэн болгообди. Плугуудnaй хуу заһагдажа дүүрээ. Заһабарилга дээрэ хүдэлжэ байһан механизаторнуудай дундаһаа В. Пагмитов, В. Фадеев, Ц.-Д. Будаев, С. Назаров болон бусадые магтамаар.

Трактор машинануудые гансашье түргэнөөр бэшэ, нэн түрүүн тэдэниие һайн шанартайгаар заһаха хэрэгтэ гол анхарал хандуулагдана. Шалгагша-механик Ц. Цыбиков заһабарилгын бүхы хүдэлмэриие хинан харадаг. Мүнөө тусхай комисси эмхидхэжэ, бэлэн болоһон техникые дахин наринаар шалгахамнай.

Сэлэнгын совхозой хүдөө ажахын машина, зэмсэгүүдые даажа байдаг механик Д. Г. ГУНЗЫНОВ:

— Агууехэ багша В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй гүйс... байһан алдарта ойе нэрэтэй ... тэйгөөр угтахын түлөө соц... мүрысөөндэ оролсожо, манай ... ханизаторнууд дээшэлүүлэн... уялга абаа.

Түбхын түрүүн хабартаа ... тэгдэхэ бүхы тракторнууд ... бусад техникэ, зэмсэгүүдээ ... лиин 23 болотор бултыень ... барилжа, жагсаалда табиха ... готойбди. Хэрбээ түсэбэй ... бүхыдөө 50 трактор заһаба... haa, мүнөө тэдэнэйнгээ ... бэлэн болгожо гаргаабди. ... ской сооһоо гурба-дүрбэ хон... нэгэ трактор заһагдажа га...

Хэрбээ запчастьнуудай ... байгаа haaнь, заһабарилга... бүришье түргэнөөр ябуула... һэн. Һэлгээд табиха шэнэ ... частьнуудай хомор дээрэһээ... дэниие ооһэдынгөө хүсөөр ... жа, тоншолдожо байгаад, шэнэ... һэльбэжэ табинабди.

Энэ жэлдэ тракторай кол... вал мүлидэг, заһадаг тусхай ... нок түрүүшынхеэ тодхоһ... ехэл һайн болоо. Бүхы хүд... рее һайн шанартайгаар, түрг... бүтээдэг ажалша бэрхэ хүн... заабол нэрлэхэ ушартай ... Жэшээнь, электро-гагнуур... Бимба Дубсанов, тумэршэ ... Виктор Шишмарев, хүдөө аж... жэжэ техникэ, зэмсэгүүдые ... барилдаг механизатор Галда... рендоржиев гэгшэдэй хэһэн, ... тээһэн юумэнь ходол эрхим ... нэлтэтэй байдаг, даабаряашье... бүри үлүүлэн дүүргэдэг юм.

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛ...

Сэлэнгын аймагай Ленин... рэмжэтэ колхоздо аймаг ... дэлгэрһэн социалис мүрыс... эдэбхитэйгээр хабаадалсаһан... рүү haaлишад яһала олон... Жэшээлбэл, үнинэй haaл... Д. Очирова, Ц. Дорж... М. Петрова, А. Нимбуев ... һү haaжа, гүрэндэ тушаахы... сэбтэ даабаря холо үлүү... байна.

Мүнөө энтэхил КПСС-эй ЦК... октябриин Пленумэй шиидхэ... нүүдые болото дээрэнь бэел... жэ, В. И. Ленинэй түрэһөөр... жэлэй ойн һайндэрые нэрэтэй... рэтэйгөөр угтахын түлөө ... хүсэеэ элсүүлэн ажаллажа ... хай.

Ц. ДОРЖИ...
манай кор...

БУРЯАДАЙ АССР. Ахы... лого-шэнжэлэлгын экспедиц... Сяанай хаданuудта алтанай ... хай олобо. 1971 ондо шэнэ ... ашаглалгада тушаагдахаар ... лагдана.

Мондо тосхонһоо алта бэд... ологшодой тосхон хүрэтэр Э... мүрэнэй мүльһэн дээгүүр ... шинануудай дүршэл ехэтэй ... лоошод геологуудта эдеэ ... зүйлнүүдые, түлишэ, буровой ... хэрэлгэнүүдые абаашана.

ТАСС-ай фотохрони...

ХИТАДАЙ КОММУНИСТ-ИНТЕРНАЦИОНАЛИСТЫН ДУРАСХААЛДА

Хитадай мэдээжэ уран зохёолшо, Хитадай Компартиин элитэ ажал ябуулагша Цюй Цю-бо гэгшын түрэһөөр 70 жэлэй ойдо зорюулһан үдэшэ Москвада болобо.

Совет-хитад хани барисаанай бүлгэмэй түбэй правлениин гэшүүн, Алас-Дурна зүгэй институдай директорэй орлогшо В. А. Кривцов элидхэл хэхэдээ, Цюй Цю-бо Хитадай Коммунис партиин хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн, манай үнэн сэхэ хани, бидэнтэй адли үзэл бодолтой нүхэр байһан гээд совет хүнүүд хододоо һанажа ябадаг гэжэ тэмдэглэбэ.

Хитадай энэ интернационалист В. И. Ленинэй зохёолнуудые түрэл хэлэн дээрээ оршуулһан, марксизмын үзэл сурталые, Октябриин революциин дүй дүршэлые тайлбарилан дэлгэрүүлдэг, Советскэ Союзай ба Хитадай ажалшадай хани барисаанай тала баригша байһан юм. Цюй Цю-бо гоминдановецуудай гараар хорлогдожо, 1935 ондо наһа бараһан.

Цюй Цю-богой ажал ябуулгые хасакайруулан муушалха һанаатай Мао Цзэ-дунай бүлэгэйхидэй ябуулгань революционно хүдэлөөндэ, КПК болон КПСС-эй хоорондын хани барисаанай ёһо заншал бэелүүлгэдэ хитад коммунистнууд-интернационалистнуудай дүүргэһэн түүхэтэ үүргые мартуулха зорилготой. Цюй Цю-богой нэрэ хоёр оронoй коммунистнууд ба арадуудай хани барисаанай һүлдэ тэмдэг боложо, совет хүнүүдэй сэдьхэл бодолдо хадуугданхай.

Поэт-коммунистын, хитад литература шэнжэлэгшэ түрүүшын марксистын зохёохы ажал ябуулга тухай мэдээсэһэн хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Л. Е. Черкасский Цюй Цю-бое ородой классическа, совет литературые эсэшэ сусашагүйгөөр тайлбарилан дэлгэрүүлэгшэ мүн гэжэ нэрлээ.

• • •

Москвада зарлагдаһан «Эн баярай научна сесси Цюй Цю-богой түрэһөөр 70 жэлэй ойдо мүн лэ зорюулагдаа.

(ТАСС).

…УРЯАД ОРОНДО СОВЕТ ЗАСАГАЙ ИЛАХЫН БА БЭХИЖЭХЫН ТҮЛӨӨ БОЛЬШЕВИК ПАРТИИН ТЭМСЭЛ

1917 ОНОЙ МАРТ— 1918 ОНОЙ АВГУСТ

…ЛИИН буржуазно-демокра… революции илаhанай … социал-демократическа пар… большевик ажаллаха аргатай … революциин түрүүшын үдэ… Дээдэ-Үдэдэ большевигүүд … бүридхэhэн нэгэ… социал-демократическа органи… Тиимэ байдал … Сибириин бусадшье хото… юм.

…революцида орохо зорил… тулада арадта харша… большевигүүд тэрэ… политическа организа… тухай большевигүүд бии болохо…

…талаар меньшевигүүд … халаhан ба гансал… бүридхэhэн парти… организацинуудые байгуулхын … Сибириин промышленна … эхилээ юм. Харин Забайкалиин … большевигүүд … халааха, … организацинуудые бай… асуудал үшөө хүсэд … байгаа.

… социал-демократическа … Дээдэ-Үдын Сове… болон бусад оло… организацинуудта гол hүүри байгаа. Хүдэлмэришэдэй …дые дүүргэхэ баатай боло… …-Үдын Совет хэдэн демо… хэмжээнүүдые: 8 часай … үдэр тогтоохо, Совэдэй … ажалай секци байгуулха, … полициие милицеэр hэлгэхэ, … үеын зургаануудай тушаалта … шэнэ хүнүүдээр hэлгэ… …тогтоолнуудые абаа hэн. … революциин хүгжэлтын … асуудалнуудаар Совет … меньшевигүүдэй хараа шу… …даг байгаа. Тиин Дээдэ… Совэдэй мартын 6-да болоhон … зүблөөн дээрэ Саг зуурын … правительствын, тэрэнэй … эмхи зургаануудай полити… …ээр дэмжэхэ тэhэн тогтоол …н. Совет мүн империалис … …лгүүлхэ гэhэн полити… дэмжэдэг бэлэй.

…оной апрелиин 3-да В. И. … хилын саанаhаа Петроград … ушар большевик партида, … …домнай түүхын онсо ехэ … …ртай юм. В. И. Ленинэй … Апрельскэ Тезисүүд, пар… … (Апрельскэ) конференциин … …инүүд Россидахи оршон … марксис ёhоор сэгнээд, … революци бэлдэхэ, үнгэрэгэ… …тариадай диктатура бай… …хэ харгы замые заажа…

…й хамта Дээдэ-Үдын социал… …ческа организаци, тэрэнэй …дэг хүдэлмэришэдэй, сол… депутадуудай Совет (тэндэ …үүд үсөөн байhан) …-гэй Апрелиин конферен… …ээршье политическа шу… …уудалнуудаар буруу хараа … баримталгаяа үргэлжэлүүл… …гаа.

…тын эмхинүүдэй гүйсэдхэ… …ет болон хүдэлмэришэд бэ… …ай депутадуудай Совет 8 … …лмэриин үдэр тухай өөhэ… …баhан тогтоолые болото дээ… …үүлжэ шадаагүй. Фабрика, …газинууд болон бусад үй… …үүдэй эзэд урдынхяараа хү… …эдые мүлжэжэ үргэлжэл… …. Тиимэhээ олохон пред… …үүд дээрэ хүдэлмэришэд … …ее эрхын түлөө эрид шанга … табижа, забастовконуудые …hэн болоод байhан юм. …дал Тарбагатайн шулуу… …й үурхайда, Байгалай па… …ходо, Ципиканай приискэдэ…

…лиин революциин hүүлээр …рүүн Забайкалида тарияаш… …лөөн үргэнөөр долгилбо. …зарим нэгэниинь, жэшээнь, …, Загарайда, Турунтайн. …й, Гочидой волостьнуудта, …, Жэрэм, Үнэгэтэй, Суулга …ай нютагуудта зэбсэгтэ ту… …маягтай болоhон байха …о ерэhэн тарияашад үсөөн …нуудта бусадай газар э… …е хүсөөрөө буляажа абадаг …яашадай хүдэлөөн хаанай … hүмын, дасангуудай, …газаршуулай газарнуудые …абаха гэhэн эрмэлзэлгэтэй…

Россин бусад үндэhэ яhатанай хизаарнуудтал адли Буряадай эрхэ байдалда национальна асуудал шиидхэлгэ шухала удха шанартай байhан. Хаанта засагые унагаанаhанай hүүлээр орон дотор национально-сүлөөрэлтын хүдэлөөн дэбжэжэ эхилээ. Февральска революциин илаhанhаа хойшонхи үедэ Буряадай бүхы аймагуудаар хаанта засагай эмхи зургаануудые усадхахын түлөө, шэнэ засагай зургаануудые байгуулхын түлөө тэмсэл үргэнөөр дэлгэрбэ.

Гэбэшье тэрэ үедэ национальна хүдэлөөн хүтэлбэрилэгшэ националис буржуазна этигээдүүдэй гарта оронхой байгаа. Забайкалиин болон Эрхүүгэй буряадуудай ажахын, политическа, засаг захиргаанай болон соёл культурын талаар асуудалнуудые революциин улаа эмхидхэгдэhэн национальна эмхи зургаанууд шиидхэдэг болобо. Забайкалида — Агын, Баргажанай, Сэлэнгын, Хориин аймагууд, Эрхүүгэй губернидэ—Ангарай, Эхирэд-Булагадай, Түнхэнэй аймагууд эмхидхэгдээ hэн. Аймаг бүхэндэ аймагай, хушуунай комитедүүд байhан юм. Эдэ национальна организацинууд саг зуурын буржуазна правительствые бүридхэhэн дэмжэдэг hэн.

1917 оной июльдэ Шэтэдэ болоhон РСДРП-гэй Забайкальска областной нэгэдэхи конференци нэгэдэмэл социал-демократическа организацинуудта партийна хүдэлмэриин байдалые, тэрэнэй тэрэ үеын политикые элеэр харуулжа үгэбэ. Конференцидэ 22 делегат, тэрэ тоодо 10 большевигүүд, 8 меньшевигүүд, 4 «бээе тодорхойлоогүй» социал-демокрадууд хабаадалсаа юм.

Конференциин делегадууд, илангаяа большевигүүд нютагуудтахи партийна организацинуудта партийна хүдэлмэри hайжаруулха, арад зоной дунда агитационно хүдэлмэри ябуулха тухай тэмдэглээ hэн. Теэд конференци дээрэ меньшевигүүд «бээе тодорхойлоогүйшэдые», мүн зарим тогтуурингүй большевигүүдые бээ тээшээ татажа, хэдэн шухала асуудалнуудаар меньшевик резолюци абхуулжа шадаhан байгаа. Жэшээнь, империалис дайн үргэлжэлүүлэгдэхэ ёhотой, «Учредительнэ суглаан демократическа республика тогтоохо ёhотой» гэhэн меньшевик резолюцинууд абтаhан байха юм.

РСДРП-гэй Забайкалиин областной нэгэдэхи конференци халаа областиин партийна организацинуудта, илангаяа хүтэлбэрилхы хүдэлмэрилэгшэдэй дунда меньшевигүүдэй диилэнхи hүүри эзэлжэ байhаниие харуулба.

Петроградта июлиин демонстрациие буудажа намнаhанай hүүлээр орон дотор байhан хоёр засаг ганса, контрреволюционно буржуазиин засагаар hэлгэгдэбэ.

1917 оной июль-августда болоhон большевик партиин VI съезд орон дотор хубилаад байhан оршон байдалда таарамжатай шэнэ тактика тодорхойлбо. Съезд халаа социалис революци тухай Ленинэй hургаалые хамгаалжа, мүнөө үедэ орон доторхи бүхы засаг пролетариадай, үгытэй тарияашадай гарта имагтал зэбсэгтэ восстаниин ашаар абажа болохо байhан тухай заажа, пролетарска революцида бэлдэхэ тушаа партиин хараа шугамда, Ленинэ эсэргүүсэдэг бүлэгүүдтэ шанга харюу үгэhэн байна.

Ниитэ революционно хүдэлөөнэй дэбжэлтын оршон байдалда жэжэ буржуазна партинууд бутаржа эхилбэ. Меньшевигүүдшье хэдэн бүлэг боложо таhарба. Забайкалиин нэгэдэмэл социал-демократическа организацинуудшье бутаран хахаржа эхилээ. Сентябриин 22-то Шэтэ городой организаци зүүн тала баридаг меньшевигүүдэй, большевигүүдэй дуугаар өөhэдыгөө интернационалис социал-демокрадуудай хараа шугам баримталдаг бээе даахан социал-демократическа организаци болообди гэжэ соносхоhон резолюци абаба. Энэ шиидхэбэриие буруушааhан меньшевик-оборонецууд тус организациhаа гаража, меньшевик центртэ мэдэлтэй «автономито организаци» байгуулба.

1917 оной сентябриин 24—25 болоhон РСДРП-гэй Забайкалиин хоёрдохи областной конференцидэ Шэтын, Дээдэ-Үдын, Шилкын, Хёлгын, Оловяннын, Черновско болон Арбагарай копинуудhаа делегадууд хабаадалсаа. Конференци Шэтын организациин абаhан шиидхэбэритэй адли шиидхэбэри абаба. Энээнhээ хойшо Забайкалиин организаци РСДРП-гэй интернационалистнуудай организаци гэжэ нэрэтэй болоо. Шэнээр hунгагдаhан областной комитедтэ Дээдэ-Үдэhөө В. М. Серов, А. М. Буйко hунгагдаа hэн.

Конференциин шиидхэбэринүүд юу харуулнаб гэхэдэ, нэгэдэнги организацинуудта байhан меньшевигүүдэй ехэнхи хубинь орон ба область доторхи революционно хүдэлөөнэй нүлөөдэ орожо, баруун үзэлтэй оборонческо меньшевигүүдэй политикада дурагүйтэжэ байба. Гэхэтэй хамта меньшевигүүдэйшье ЦК, большевигүүдэйшье ЦК мэдэрдэггүй меньшевигүүд-интернационалистнуудтай большевигүүд нэгэдэжэ, ехэхэн алдуу хэhэн байна.

Шэтын организациин hүүлээр Дээдэ-Үдын социал-демократическа организацидашье хахаран бутарха ябадал үзэгдөө. Оборонецууд намнуулагдажа, интернационалис социал-демокрадуудай организаци байгуулагдаа.

Большевик партиин Центральна Комитедэй 1917 оной октябриин 10 (23)-да болоhон заседани зэбсэгтэ восстанида бэлдэхэ гэhэн түүхэтэ шиидхэбэри абаба. Энэ шиидхэбэриие хүтэлбэри болгон, нютагуудай партийна организацинууд зэбсэгтэ восстани бэлдэхын тула яhала ехэ эмхидхэлэй ба политическа хүдэлмэри ябуулаа. Энэ хүдэлмэридэ мүн Сибириин большевик организацинууд оролсоhон юм. Октябриин тэн багта Эрхүүдэ большевигүүдэй бүхэсибириин партийна зүблөөн боложо, бүхы засагые Совэдүүдтэ үгэхэ гэжэ шиидхэбэри гаргаа hэн. Октябриин 16-haa 24 болотор Эрхүүдэ болоhон Совэдүүдэй нэгэдэхи бүхэсибириин съезд большевигүүдэй хүтэлбэри доро үнгэржэ, Совэдүүдтэ бүхы засагые түб болон бүхы нютагуудта үгэхэ гэжэ шиидхэбэри делегадуудай диилэнхи дуугаар гаргаа. Сибириин Совэдүүдэй Центральна гүйсэдхэхэ комитет «Центросибириие» съезд hунгаба. Сибирьтэ Совет засаг тогтоохын түлөө тэмсэлдэ Центросибирь ехэхэн үүргэ дүүргээ юм.

1917 ОНОЙ октябриин 25-да Петроградта большевик партиин ударидалга доро болоhон хүдэлмэришэд ба солдадуудай зэбсэгтэ восстани илалтаар түгэсэбэ. Совэдүүдэй Бүхэроссин хоёрдохи съезд октябриин 25—26 боложо, Совет засагай илаhаниие соносхоо. Агууехэ Октябриин социалис революциие Сибириин, тэрэ тоодо Забайкалиин ажалшад, туйлай ехэ баяртайгаар угтаа. Забайкалиин нүүрhэ малтагшадай хоёрдохи съезд, Забайкалиин областиин тарияашадай, солдадуудай съездын делегадууд революциие дэмжэhэн шиидхэбэринүүдые абаба. Засаг түрые Совэдүүдтэ үгэхын түлөө hанамжаяа Эрхүүгэй Совэдүүд, профсоюзууд, хүдэлмэришэнэй комитедүүд шууд сэхээр мэдүүлээ.

Гэбэшье Забайкалида бээе даанги большевик организацинуудай үгы байhан дээрэhээ, Совэдүүдтэ жэжэ буржуазна партинуудай диилэнхи олон байhан дээрэhээ Октябриин революци, Совэдүүдэй Бүхэроссин хоёрдохи съездын шиидхэбэринүүд даб дээрэ дэмжэгдээгүй hэн. Тиин ДээдэҮдын Совэдэй 1917 оной ноябриин 17-до болоhон зүблөөн Саг зуурын правительствые буруушаабашье, «орон доторхи засагые нэгэ партиин гарта үгэжэ болохогүй, энэ хадаа тон ехэ хоротой юм» гэжэ тэмдэглээ. Энэ хадаа Дээдэ-Үдын Совэдтэ оппортунис этэгээдүүдэй олон байhаниие гэршэлнэ.

Забайкалиин социал-демокрадууд интернационалистнуудай ба тэдэнэй хүтэлбэрилдэг Совэдүүд болон бусад ниитын эмхи зургаануудай саашанхи политикые тодорхойлолгодо Совет засагай агуу ехэ амжалтанууд революционно хүдэлөөнэй, илангаяа Сибирьтэ, саашанхи хүгжэлтэ онсо ехэ удха шанартай байгаа.

Декабриин 8-haa 17 болотор Эрхүүдэ болоhон революцида харша этэгээдүүдэй үймөөе бута сохиhоной ашаар тэндэхи бүхы засаг хүдэлмэришэд ба солдадуудай депутадуудай Эрхүүгэй Совэдэй гарта оробо. Тэрэ тэмсэлэй ударидагша, эмхидхэгшэнь Эрхүүгэй большевигүүдэй организаци байhан юм.

1917 оной hүүлээр Дээдэ-Үдын социал-демокрадууд интернационалистнуудай организациин, мүн Дээдэ-Үдын Совэдэй политика болон ажал ябуулгада хубилалтанууд болоно. Декабриин 22-то болоhон Совэдэй зүблөөн дээрэ В. М. Серов үгэ хэлэхэ зуураа, «Арадай Комиссарнуудай правительство дэлхэйн арадуудта үргэн ехэ демократическа эб найрамдалай үзэл сурталые тарааха зорилготой юм» гэжэ тэмдэглэбэ. Үргэлжэлжэ байгаа дайниие болюулха талаар Совет правительствын хэмжээнүүдые энэ Совет дэмжэбэ. Есаул Семеновой революцида харша аашануудта эрид сохилто үгэхэ шухала гэжэ Совет нэгэн дуугаар шиидхэбэ. Энэ зүблөөн хадаа Совэдэй олонхи гэшүүдэй Совет засагта буруутаар хандажа байhан ябадалhаа арсаха тээшээ боложо эхилhэниие гэршэлбэ.

1917 оной hүүл—1918 оной эхиндэ большевигүүдэй агитациин нүлөөн доро Совет засаг байгуулхын түлөө тэмсэл Буряадай хото городуудта, түмэр замай станцинууд болон тосхонуудта шангадажа эхилбэ. Энэ тэмсэлдэ хамагай түрүүн түмэр замай хүдэлмэришэд оролсоо hэн.

Забайкалиин түмэр зам шадархи hуурин газарнуудта Совет засаг тогтоогдоhоной hүүлээр, Буряадай бусад нютагуудта мүн Совет засаг тогтоогдожо эхилээ. Энээндэ илангаяа фронтhоо гэртээ бусажа ерэhэн революциин тала барихан хасагууд ехэ үүргэ дүүргэhэн байха юм.

Хүдэлмэришэд, хасагууд, тарияашадай элэбхитэй революционно тэмсэлэй ашаар Дээдэ-Үдын райондо, бүхы Забайкалида Совет засаг тогтоогдоно. Дээдэ-Үдын фронтhоо бусажа ерэhэн революциин тала баридаг хасагуудай хабаадалгатайгаар 1918 оной январиин 23-да (февралиин 3) большевигүүдэй, тэдэниие дэмжэдэг делегадуудай диилэнхи дуугаар «Бүхы засагые—Совэдүүдтэ», «Учредительнэ суглаае намнаха» гэжэ тогтообо. Энэ тогтоол абалгада эсэр, меньшевигүүд хаты hаалта хэбэшье, тэрэнь бүтээгүй. Тус тогтоол буруушааhанай тэмдэг болгон, тэдэнэр Совэдhөө гараа бэлэй. Буряадта Совет засаг тогтоохын тула элэбхитэйгээр тэмсэгшэдэй тоодо большевигүүд В. М. Серов, А. М. Буйко, В. А. Чащин, К. А. Масков, Ц. Ц. Ранжуров, Н. Л. Ковалев, Т. М. Сентарецкий, А. К. Плис болон бусад байhан юм.

Дээдэ-Үдын hүүлээр бүхы Баруун Забайкалида Совет засаг тогтоогдожо эхилбэ.

БУРЯАДТА Совет засагай илаhан ушар пролетариадай политическа засаг бэхижүүлхэ, хүдэлмэришэн анги ба үгытэй тарияашадай холбоо барисаа бэхижүүлхэ, революцида харша антинуудай эсэргүүсэлтые бута сохихо, социалис байгуулалта эхилхэ гэhэн зорилгонуудые табиба.

Энэ онсо шухала ба орёо хүндэ зорилгонуудые бэелүүлхын тула Буряадта, мүн бүхы Забайкалида бээе даанги большевик организаци байгуулга тон ехэ удха шанартай байhан юм. 1918 оной мартын 4-дэ болоhон Забайкалиин социал-демокрадууд интернационалистнуудай ба большевигүүдэй IV конференци большевик партиин Центральна Комитедэй мэдэлдэ бурин орохо гэжэ тогтообо. Нигэжэ Забайкалида бээе даанхай большевик организацинуудые байгуулгада эхи табигдаа hэн.

Дээдэ-Үдэдэ бээе даахан большевик организациин байгуулагдаhан тухай телеграмма 1918 оной апрелиин 21-дэ партиин Центральна Комитедтэ эльгээгдээ hэн. Энэ телеграмма соо революцида эсэргүүсэгшэдтэй эрид тэмсэхээр бэлэн байhанаа мэдүүлжэ, организацида хэрэгтэй литература эльгээжэ туhалхыень гуйhан байна.

Буряад ажалшадай дунда большевик хүдэлмэри ябуулхын тула РСДРП(б)-гэй Эрхүүгэй комитедэй дэргэдэ байгуулагдаhан большевигүүдэй буряад бүлэг шухала удха шанартай байhан юм. Тэрэ бүлэгтэ М. Сахьянова, Г. Данчинов, С. Николаев, В. Трубачеев, М. Амагаев, М. Ербанов, И. Ченкиров, Ф. Павлов, Ф. Осодоева ба бусад оролсоо hэн. Энэ бүлэг хадаа буряад арадай дунда политико-культурна болон эмхидхэлэй хүдэлмэри ябуулха, Сибириин бусад үндэhэ яhатанай революционно организацинуудтай холбоо барисаа байгуулха зорилготой байгаа. Партиин Эрхүүгэй губком, тэрэнэй гэшүүд И. А. Гаврилов, П. П. Постышев, И. И. Яковлев болон бусад энэ бүлэгтэ ехэ туhаламжа үзүүлдэг hэн. Энэ үедэ партиин гол зорилгонуудай нэгэн гэбэл шэнэ, совет гүрэнэй аппарат байгуулга болоод байгаа.

Энээнэй тула буржуазна гүрэнэй хуушан аппарадые бута сохижо, бүхы Совэдүүдые дороhоонь дээдэ заха хүрэтэрнь гүрэнэй нэгэ ниитэ организацида нэгэдүүлхэ шухала болоод байhан.

Прибайкалида засаг гартаа абаhанай hүүлээр хүдэлмэришэд, солдадууд ба тарияашадай депутадуудай Дээдэ-Үдын Совэдтэ мэдэлтэй волостной, сельскэ, поселогуудай Совэдүүд эмхидхэгдэбэ. 1918 оной түрүүшын хахадта эндэхи бүхы шахуу ород волостьнуудта Совэдүүд байгуулагдаа.

Партиин Центральна Комитедэй заабаринуудые хүтэлбэри болгон, большевигүүдээр хүтэлбэрилэгдэдэг Совет засагай органууд социалис байгуулалта бэелүүлхэ талаар болото хэмжээнүүдые хараалба.

1918 оной мартын 16—21-дэ Дээдэ-Үдэдэ Прибайкалиин ажалша арад зоной съезд болобо. Энэнь Совет засагай тогтоhоноhоо хойшо эгээл олон хүнүүдэй түлөөлэлгэтэй түрүүшын съезд hэн. Съездын хүдэлмэридэ Центросибириин түлөөлэгшэ большевик Я. Е. Боград хабаадалсажа, амаршалгын үгэ хэлэбэ. «Политическэ байдал ба засаг эмхидхэхэ» гэhэн асуудалаар элидхэлшэ-большевик А. М. Буйко, мүн нютагуудhаа элидхэгшэд Совет засаг байгуулха, земствэнүүдые усадхаха эрилтэ табиhан байна. Иимэрхүү удхатай тогтоол съездын диилэнхи олон делегадуудай дуугаар абтаа hэн.

Большевигүүдэй хүтэлбэри доро Дээдэ-Үдын Совет Прибайкалида промышленна үйлэдбэри заhажа hайжаруулха, хүдэлмэришэдэй асуудалые шиидхэхэ талаар бага бэшэ юумэ хэhэн hэн. Тиихэдээ үргэн олониитэдэ, профсоюзна болон хүдэлмэришэдэй бусад организацинуудта түшэглэдэг байгаа. Совэдүүдэй шухала хэмжээ ябуулгануудай нэгэн гэбэл, районой промышленна предприятинуудые национализацилга болоно. Тиигэжэ Березовкын hангай завод, Дээдэ-Үдэдэхи Нодельманай типографи, Байгалай пароходство болон бусад гүрэнэй мэдэлдэ абтаhан байгаа. Зүгөөр булта предприятинууд ниитын зөөри болгогдоогүй hэн, бултыень национализироваалжа үшөө болохошьегүй байгаа бшуу. Тиимэhээ тэндэ ажалай бүтээсые дээшэлүүлхэ, хүдэлмэришэдые хамгаалхын тула хүдэлмэришэдэй комитедүүд байгуулагдаа. Совэдэй абаhан шухала хэмжээнүүдэй нэгэниинь гэхэдэ, мүн олониитын хүдэлмэригүйдэлгэтэй тэмсэл тухай, 8 часай хүдэлмэриин үдэр тогтоохо тухай шиидхэбэринүүд болоно.

Хүдэлмэришэдэй, солдадуудай депутадуудай Троицкосавска Совет городой ажахын шухала асуудалнуудые шиидхэхын тула, ажахын органуудай хүдэлмэриин хойноhоо хинахын тула городой арадай ажахын Совет эмхидхэбэ. Танхойн Совет хүн зониие мүлжэжэ, олзо оложо байhан хүнүүдтэ налог тохоhон байгаа.

Большевигүүдэй хүтэлбэри доро профсоюзна организацинууд үргэн ехэ, олон янзын хүдэлмэри ябуулна.

Совет засагай аграрна программые Прибайкалида бэелүүлхын тула 1918 оной мартда волостной Совэдүүдэй дэргэдэ газар тарялангай таhагууд эмхидхэгдээ.

Прибайкалида Совет засагай тогтоогдоhоной hүүлээр олон тоото тосхонууд ба волостьнуудай тарияашад газар эдлэхэ асуудалые зүбөөр шиидхэхэ тухай эрилтэнүүдые табидаг hэн. Эдэ эрилтэнүүд тарияашадай суглаан дээрэ, Дээдэ-Үдын Совэдэй гүйсэдкомдо волостиин засагай органуудай эльгээдэг мэдүүлгэнүүд соо табигдадаг байгаа.

Прибайкалидахи Совет засагай эмхи зургаанууд хүдөө ажахын продукци үйлэдбэрилгые дээшэлүүлхэ, нютагай предприятинуудта бүтээгдэдэг юрын барга бүдүүлиг зэр зэмсэгээр хүдөө ажахые хангаха тухай ниилээд оролдолго гаргаа юм.

Эрхүүгэй губернидэ ба Забайкалиин областьдо Совет засаг тогтоолго хадаа Буряадта национальна асуудалые большевик партиин программын ёhоор шиидхэхэ арга боломжонуудые байгуулаа hэн. Теэд Буряадай национальна эмхи зургаануудта буржуазна националистнуудай эзэрхэхэ байдалтай байhанай шалтагаанаар тэдэ эмхи зургаанууд Октябриин революциhаа хойшошье буряадуудые ород зонhоо «хамгаалха», «амяарлуулха» гэhэн националис политика ябуулжа байба. Тэдэнэр Совет засагта эсэргүүсэдэг байгаа юм. Буржуазна националистнуудай үйлэ хэрэг буряад арадай национальна аша туhада таарахагүй, харша байhан. Юундэб гэхэдэ, буряад арадые үе хэтынь социально-экономическа, политическэ, культурна гээгдэлhээ имагтал Совет засаг гаргаха байгаа бшуу.

Буряадай буржуазна националистнуудай арадта харша политикада эсэргүү, национальна асуудалаар большевик партиин программые хамгаалхын түлөө, Буряадта Совет засагай илахын ба бэхижэхын түлөө тэмсэл РСДРП(б)-гэй Эрхүүгэй организаци ба тэрэнэй дэргэдэхи буряад большевигүүдэй бүлэг тэрэ үедэ элэбхитэй хүдэлмэри ябуулаа. Буряад большевигүүд буржуазна националистнуудай арадта харша политикые элиршэлэн харуулдаг, национальна асуудалаар большевик партиин программые тайлбарилан ойлгуулдаг байгаа. Иимэ зорилгоор тэдэнэр «Власть труда» болон бусад газетэнүүдтэ статьянуудые толилоо hэн. Илангаяа олон статьянуудые тэрэ үедэ М. М. Сахьянова тунхаглаа.

Прибайкалида Совет засагай ажал ябуулгын түрүүшын дүнгүүдые 1918 оной июлиин 7-hoo 20 болотор Дээдэ-Үдэдэ болоhон Прибайкалиин Совэдүүдэй гурбадахи съезд бүридхэбэ. Совэдэй гүйсэдхэхэ комитедэй гурба hарын туршада хэhэн хүдэлмэри тухай элидхэлшэ В. М. Серов, нютагуудай Совэдүүдэй түлөөлэгшэд элидхэлшэд Прибайкалиин бүхы газарнуудта Совет засагай тогтоогдоhон тухай, тоосоото үе соо Совэдүүдэй хэhэн хүдэлмэри тухай тодорхойгоор хэлэhэн байна. «Мүнөөнэй үе ба контрреволюцитай тэмсэл тухай» асуудалаар элидхэлшэ А. М. Буйко орон доторхи байдалые харуулаад, арадай ажахые, соёл культурые бодхоон үргэхэ, контрреволюцитай тэмсэл хэхэ, Совет засагые бэхижүүлхэ зорилгонууд тухай тодорхойгоор хөөрэжэ үгэбэ.

Энэ съезд манай хизаарай байдалда ехэхэн удха шанартай байба. Тэрэ хадаа эндэ Совет засагай хэhэн политическэ, ажахын, сэрэгэй болон культурна ажал ябуулгын түрүүшын дүнгүүдые бүридхөөд, эндэ хэгдэхэ социалис байгуулалтын ба Совет засагай бээе хамгаалтые бэхижүүлгын саашанхи хэмжээнүүдые баталан абаба. Съезд большевигүүдэй хүтэлбэри доро, жэжэ буржуазна партинуудай түлөөлэгшэдэй элдэб hэдэлгэнүүдтэй тэмсэлэй оршон байдалда үнгэрөө.

Гадаадын ба дотоодын контрреволюци Совет засагта эсэргүү тэмсэл элэбхитэйгээр ябуулжа оробо. Антантын империалистнууд Россида сэрэгээр добтолон орохо түсэб соогоо Алас-Дурна болон Сибирьтэ онсо ехэ анхарал табидаг байгаа. Эдэ газарнуудые Центральна Россида добтолон ороходо ехэ зохисотой гэжэ тоолодог hэн. 1918 оной апрелиин 5-да Владивостогто Японой сэрэгүүд, удаань американ сэрэгүүд бууба. Иигэжэ Алас-Дурнада империалистнуудай сэрэгэй интервенци эхилбэ.

Забайкалида революцида харша тэмсэлые эмхидхэлгэдэ атаман Семеновой бандада ехэ үүргэ үгтэhэн байна. Контрреволюцитай тэмсэхын тула 1918 оной февральда Забайкальска фронт байгуулагдаа. Тэрэниие командалагшаар оюун бэлигтэ залуу революционер Сергей Лазо Центросибирь томилбо. Забайкалидахи Совет засагай эмхи зургаанууд большевигүүдэй хүтэлбэри доро контрреволюцитай тэмсэхэ зэбсэгтэ хүсэнүүдые байгуулхын тула ехэ хүдэлмэри ябуулаа. Харин империалистнуудаар дэмжэгдэhэн Семеновтоной болон революцида харша нютагай этэгээдүүдэй hүйдхэлөө шангадуулжа байха үедэ сагаан чехүүдэй үймөөн эхилбэ. Тэдэнэр Сибириин городуудта Совет засагые унагаахын тула буу зэбсэг барижа бодоhон байгаа.

Большевик партиин уряалаар Совет засагые хамгаалхын тула бүхы ороной ажалшад бодобо. Забайкалиин хүдэлмэришэд, тарияашад, залуу Совет республикаяа харин интервентнүүдhээ, доторой контрреволюциhаа хамгаалхаар бэлэн байhанаа мэдүүлжэ, Улаан Армиин зэргэдэ оролсоно.

Сагаан чехүүдэй добтолжо эхилхэтэй хамта бүхы Зүүн Сибирьтэ граждан дайн эхилээ. Улаан Арми хоёр фронтдо: баруун таладаа—чехүүдтэй, зүүн таладаа—семеновецуудтай дайлалдаха баатай болоо. Эрхүүгэй Совет органуудые толгойлжо байhан большевигүүд П. П. Постышев, Я. Д. Янсон болон бусад сэрэгшэдэй дунда политическэ хүдэлмэри ябуулхын тула фронт ошоно. Интервентнүүдтэй тэмсэлдэ ажалшадые элсүүлхэ хэрэгтэ партийна организацинууд бүхы хүдэлмэреэ зорюулна.

Гэбэшье үсэд хатуу байлдаануудай hүүлээр июлиин 11-дэ совет сэрэгүүд Эрхүү хото орхижо, зүүлжээ сухариха баатай болоно. Энэ үдэрhөө хойшо hара хахадта үргэлжэлhэн Совет Забайкалиие баатарлиг ёhоор хамгаалга эхилбэ. Прибайкалиин фронт байгуулагдаа hэн. Совет хизаараа хамгаалха зорилгоор Дээдэ-Үдын, Шэтын, Петровско заводой, Хёлгын хүдэлмэришэд боложо, Улаан гвардида hайн дураараа оролсожо, дайсадтай тэмсэхээр фронт ошодог байба.

Прибайкальска фронтын сэрэгүүд баатарлиг ёhоор тулалдабашье, дайсадай үлүү диилэнхи хүсэнүүдтэ булигдажа, сухариха баатай болоо hэн. Августын 20-до сагаан чехүүд Дээдэ-Үдые эзэлэн абаба. Уданшьегүй Шэтэ хото унаа hэн.

Тиигэжэ сагаан чехүүдэй үймөөн, харин империалистнуудай интервенциин добтолгоhоо Сибирьтэ, тэрэ тоодо Буряадта, Совет засаг саг зуурада унагаагдаа бэлэй.

Совет засагай унаhанай шалтагаануудай нэгэниинь гэхэдэ, энэ хизаарта хүдэлмэришэн ангиин үсөөн тоотой, эмхидэлээр hула байhан ушар юм. Хахад жэлэй туршада Прибайкалида Совет засагай байха зуура хүдэлмэришэн ангиие нягтаруулан нэгэдүүлхэ, хүмүүжүүлхэ талаар, тэдэнэй ангиин үзэл бодолые дээшэлүүлхэ талаар нилээд хүдэлмэри хэгдэhэн байгаа. Гэбэшье жэжэ, гар үйлэдбэритэй холбоотой байhан олохон хүдэлмэришэд Совет засагые хамгаалхын шухала байhаниие пролетариадай ангиин ёhоор хүсэд ойлгожо үшөө шадаагүй байшоо hэн.

Манай хизаарай тарияашадай диилэнхи хубинь, ондоогоор хэлэбэл, эндэхи арад зоной олонхинь, тэрэ үедэ Совет засагые зэбсэгтэ хүсөөрөө хамгаалгада элэбхитэйгээр хабаадалсаагүй. Энээнэй шалтагааниие В. И. Ленин иигэжэ ойлгуулаа hэн: «Бидэнэр революциин Россида үгэhэн юумэ Сибириин тарияашадта үгэжэ шадаагүйбди. Сибирьтэ тарияашад помещигүүдэй газар абаагүй юм, юундэб гэхэдэ тэндэ тиимэ газар үгы байгаа, тиимэhээ тэдэнэр сагаан гвардейцүүдтэ хямдаханаар этигэдэг байгаа» (Зохёолнуудай хүсэд суглуулбари, боти 39, нюур 299).

Прибайкалиин большевик партийна организацинууд тон залуу, дүй дуршал багатай, эмхидхэлэй талаар hула байhан. Тэдэнэр тиихэдэ ажалша арад ниитэдэ, илангаяа тарияашадта, буряад зондо багаар нүлөөлдэг hэн.

Харин Совет засагай дайсан—революцида харша буржуази хадаа хүсэтэй, муухай мэхэтэй дайсан байгаа. Тэрэнэй талада туйлай ехэ материальна баялиг, эмхидхэлэй дүй дуршал, сэрэгэй хэрэгые hайнаар мэдэлгэ, уласхоорондын империализмын үргэн ехэ дэмжэлгэ байhан юм. Энэ дайсан хадаа өөрынгөө зорилго туйлахын тула ажалшадые ехээр мэхэлдэг бэлэй.

Буряадта Совет засагай унахада большевигүүд, большевик партийна организацинууд нюуса байдалда орожо, шэнэ оршон байдалда Сибирьтэ Совет засаг байгуулхын түлөө партизанска хүдэлөөе ударидаба. Большевигүүд В. М. Серов, А. М. Буйко, Т. М. Сентарецкий, И. Г. Маслов, Г. Т. Петров, Н. Л. Ковалев болон Прибайкалиин революционно хүдэлөөнэй бусад элэбхитэй ажал ябуулагшад, мүн тэрэшэлэн Буряадай коммунистнууд М. М. Сахьянова, Ц. Ц. Ранжуров, М. И. Амагаев, В. И. Трубачеев, С. Х. Николаев болон бусад нюуса байдалда оробо.

Большевигүүдэй партиин, тэрэ тоодо Сибириин, Забайкалиин партийна организацинуудай, ажал ябуулгада шэнэ үе, харин интервентнүүдтэй, доторой контрреволюцитай зэбсэгтэ тэмсэлэй үе эхилбэ.

Б. БАТУЕВ,
түүхын эрдэмэй кандидат.

ПАРИЖДА ПРЕСС-КОНФЕРЕНЦИ БОЛОБО

ПАРИЖ. (ТАСС). Америкын политикын эзэрхэг түримхэй шэнжэ шанартай байhаниинь, Сайгоной захиргаанайхидай доро hүгэдэжэ, бээе худалдадаг байhаниинь Вьетнам тушаа асуудалаар Парижда боложо байгаа зүблөөнэй хоёрдохи пленарна заседани дээрэ болоhон үгэ буляалдаан гэршэлэн харуулба гэжэ Урда Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна Фронтын делегациин түлөөлэгшэ Ли Ван Сау мэдүүлээ. Урда Вьетнамай Национальна Фронтын түлөөлэгшэ пленарна заседаниин дүүрэhэнэй hүүлээр үнгэргэгдэhэн пресс-конференци дээрэ январиин 30-най үдэшэ үгэ хэлээ.

Сүлөөрэлгын Национальна Фронтын ЦК-гай шиидхэбэри

…. (ТАСС). Америкын, Сайгоной сэрэгүүдтэ эсэргүү …хабаадалсажа байгаа бусад оронуудай сэрэгүүдтэ …бүхы добтолгонуудаа шэнэ жэлэй (hарын календаряар) …ай дашарамдуулан болиулха гэhэн шиидхэбэриие …Вьетнамые сүлөөлхэ Национальна Фронтын ЦК баталан …жэ ВИА-гай агентство мэдээсэнэ. Тус захиралта ню… …аар февралиин 15-най үглөөнэй 7 часта хүсэндөө …евралиин 22-ой үглөөнэй 7 час хүрэтэр бэелүүлэг… …галжалхэ гэжэ НФО-гой ЦК-гай толилhон мэдүүлгэ …эхэгдэнэ.

Сайгоной армиин сэрэгшэд шэнэ жэлэй hайндэрэй үедэ сүлөөлэгдэhэн районуудта байhан былынхидтөө ошохо аргатай байха, тэдэндэ аюул тохёолдуулагдахагүй гэжэ Сүлөөрэлгын Национальна Фронт мэдүүлгэ доторoo дурдаhан байна. Сайгоной армиин сэрэгшэд дүтынхидтөө ерэхэдээ, өөртөө буу абажа ябаха ёhогүй. Захиралта заатагүй дүүргэхыень сүлөөлэгдэhэн районуудай хүн зониие, сүлөөрэлгын армиин подразделенинүүдые, фронтын комитедүүдые, захиргаанай революционно комитедүүдые Сүлөөрэлгын Национальна Фронтын ЦК уряалhан байна.

ЧССР-эй ФЕДЕРАЛЬНА СУГЛААН

ПРАГА. (ТАСС). ЧССР-эй федеральна суглаанай сесси Прагын градта боложо дүүрээ. Федеральна суглаанай, арадай палатын, национальностьнуудай палатын хүтэлбэрилхы органууд сесси дээрэ hунгагдаа гэжэ мэдээсэгдээ hэн.

Депутадууд ЧССР-эй федеральна правительствын программна мэдүүлгэ зүбшэн хэлсэhэнэйнгээ hүүлээр Чехословакиин Социалис Республикын правительствые бүрин дэмжэхэ байhанаа нэгэн дуугаар мэдүүлээ. Правительствын түрүүлэгшэ О. Черник сесси дээрэ мэдүүлгэ хэhэн байна.

Ороноо хамгаалха совет байгуулха тухай конституционно хуули сессиин дүүрэхын урда тээ hайшаан баталагдаа.

ДРВ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшын мэдүүлгэ

ХАНОЙ. (ТАСС). Америкын авиаци январиин 28—29 үдэрнүүдтэ Нгеан, Хатинь провинцинуудай хэдэ хэдэн hуурин газарнуудта добтолоо гэжэ ДРВ-гэй гадаадын хэрэгүүдэй министерствын түлөөлэгшэ январиин 31-дэ буруушаалгаяа мэдүүлээ. Демилитаризованно зонын урда захаhаа январиин 27—29 үдэрнүүдтэ Виньлинь шадархи Виньшон, Виньтуй тосхонууд уруу артиллереэр буудагдаа гэжэ МИД-эй түлөөлэгшын мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Чехословакиhаа намнагдаа

ПРАГА. (ТАСС). США-гай, ФРГ-гэй, Англиин, Франциин дүрбэн эрхэтэдые ЧССР-тэ саашадаа байлгыень Чехословакиин тусхай органууд хорибо гэжэ ЧТК-гай агентство дамжуулаа. Эдэ хүнүүд Чехословакида элдэб шалтагаанаар ерэhэн юм, орон дотор байха үедөө эдэнэр Прагада hүүлэй үедэ болоhон ушарнуудые фильм болгон буулгаhан байна. Баруун Европын телевизионно компанида фильм буулгахадаа Чехословакиин засагаархидай зүбшөөл абаагүй гэжэ ЧССР-эй дотоодын хэрэгүүдэй министерствын мэдээсэл дотор заагдана.

ТЭМСЭЛДЭ УРЯАЛНА

ПАРИЖ. (ТАСС). Орон доторoo демократическа хүдэлөөнэй улам ехэдэжэ байhандань мэгдэhэн Испаниин хархис этэгээдүүд хүн зониие мүрдэжэ, хүсэрхэн зобоожо эхилбэ. Энээн тухайда Каталониин Нэгэдэмэл социалис партиин Барселоной комитедэй мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ.

Франкын гүримдэ эсэргүү арад зоной тэмсэл улам ехэдэжэ байна гэжэ мэдүүлгэ дотор хэлэгдэнэ. Правительствын гэшүүдэй дундашье зүрилдөөн бии болонхой. Орон дотор онсо байдалай соносхогдоhон дээрэhээ арад зоной тэмсэл улам hүжэрөөгдэжэ магад гэжэ хүнүүд айдаг болоо. Тэхиралгада мэхэлэгдэнгүйгөөр, заналтаhаа бү айгты гэжэ Испаниин ажалшадые уряалаа.

Амаралтын үдэрэй хуудаһан

НЮТАГ НЮТАГАЙ ҺОНИН

ҺАЙН ЗАНШАЛ

Эхэ оронойнгоо ниислэл Москва хото ошожо, Арадай ажахын туйлалтануудай выставкэ хараха путевкоор ажалай түрүүшүүлые шагнадаг ушар ажахы бүхэнэй һайхан заншал болонхой. Энэ ёһо заншалай хүндэтэ гуримые баримталан, «Комсомольский» совхозой дирекци өөрынгөө түрүүшүүл — малшан **Д. А. Абидуев,** механизатор **Р. Будаев** гэгшэдые ВДНХ-гай путевкоор шагнаба.

А. БАБУШКИН.

Яруунын аймаг.

БАЯСХАЛАНДА ХҮРТЭБЭ

Һаяхан Прибайкалиин аймагай түб Турунтаево тосхоной ажалшад Буряадай Гүрэнэй филармонин «Байгал» ансамблиин артистнарай һонирхолтой концерт хаража баясаба.

Гадна эндэ сугларагшад тус артистнуудай уян нугархай, ирагуу гоё хатарнуудые гүйсэдхэхэдэнь, нарьемэ альга ташалгаар угтаһан байна.

Концертын һүүлээр хүнүүд «Байгал» ансамблиин коллективтэ баяр баясхалан хүргөөд, тэдэнэй саашанхи творческо ажалдань амжалта хүсэһэнөө мэдүүлөөд.

И. ДУНАЕВ.

ЛЕНИНГРАДААР АЯНШАЛБА

Һаяшаг Буряадай Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай дээдэ һургуулиин спортивна факультедэй бүлэг студентнэр үбэлэйнгөө сессиин шалгалтануудые амжалтатайгаар тушаагаад, Саша Раднатаровай хүтэлбэри доро Ленинград хото аяншалхаар мордоһон бэлэй. Эдэнэр үнгэрһэн хоёр жэлэй туршада эрхим һайнаар һуража, олоннитын хүдэлмэридэ эдэбхитэйгээр хабаадалсадаг байһан. Тиимэһээ тэдэнэр тус институдай студентнэрэй дунда дэлгэрһэн социалис мүрысөөндэ шалгаржа, түрүү һуури эзэлһэндээ иимэ аяншалгада ошохо эрхэтэй болоо бшуу. Аяншалгынгаа үедэ хубисхалай үлгы болохо Ленинград хотын үзэсхэлэн гоё газарнуудаар ябажа танилсаһан, Үбэлэй ордондо, Эрмитаждa, музейнүүд болон театрнуудта орожо, һонирхон хараһан байна.

Н. ЕФИМОВ.

БЭЛЭГ—АЛТАН ЧАС

Улаан-Үдын аймагай «8-ое марта» колхозой правлени 1968 оной эхиндэ һаалишадай социалис мүрысөөнэй гурим баталһан байгаа. Тиихэдээ даажа абаһан үнеэн бүриһөө жэлэй туршада 3000 литрһээ дээшэ һү абаһан һаалишанда сарбуугай алтан час шан үгтэхэ гэжэ тогтооһон.

Һаяхан жэлэй дүн согсологдожо, түрүүшүүл шалгарба. Колхозой ахалагша һаалишад К. С. Русина, М. Я. Бурундукова гэгшэд гурбан мянганай хилые дабажа, социалис мүрысөөнэй баталагдаһан гуримай ёһоор тус бүри алтан час шанда хүртэбэ.

Мүнөө жэл, В. И. Ленинэй түрэһөөр алдарта 100 жэлэй ойн урда тээхи жэлдэ, тус колхозой гэшүүд социалис мүрысөөндэ оролсоходоо, бүри дээшэлүүлэгдэһэн уялгануудые абаа. Дааһан үнеэн бүриһөө 3300 литрһээ дээшэ һү һааһан һаалишад нэгэдэхи шан «Бирюса» гэжэ холодильник, хоёрдохи—алтан час, гурбадахи шан—һаалишанай нэрэ һиилэһэн юрын час шан барихаар тогтооһон байна.

Сагаан эдеэ элбэг ехээр абахын тула тус колхозой һаалишад габшагайгаар ажаллажа эхилбэ.

А. НАГАСЛАЕВ.

БОЛОҺОН УШАР

МАРТАМХАЙ ЭХЭНЭРЭЙ БАЯР

А. Митяй Яхадһаа Улаан-Үдэ хото айлшаар ерэбэ. Тэрэ Комушко ородог автобусоор ябатараа, сүүмхэеэ үгы болгожорхёо. Сүүмхэ соонь 2,5 мянган түхэригэй аккредетив, 300 түхэриг, час, мүн бэшэшье үнэтэй сэнтэй юумэн байһан байтаа. Сүүмхынгэе үгы болошоһон тухай А. Митяй Советскэ районой милициин таһагта тэрэ дороонь дуулгаа һэн.

Милициин хүдэлмэрилэгшэдэй хэмжээ абахаяа байтарнь, телефон наряжа, Наталья Степановна Трифонова хонходобо. Тэрэ харгыда хэбтэһэн сүүмхэ олоһон тухайгаа дуулгаа.

Автобусой байдаг газарта мартагдаһан сүүмхэ бүтэн зандаа эзэндээ бусаагдаа.

П. КАЗАРИНОВ.

ЭМ ДОМУУДЫЕ ШЭНЖЭЛНЭ

Эрдэм болон техникын талаар СССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй Гүрэнэй комитедэй шиидхэбэреэр нёдондо СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай Ниитын эрдэмэй институдай дэргэдэ энэдхэг-түбэдэй медицинын заабари шудалха, мүн тэрэнэй ашагтай талые элирүүлхэ талаар тусхай бүлэг эмхидхэгдэһэн юм. Тус бүлэгтэ эрдэмтэд, Зүүн зүгэй эм домой бүридэл мэдэхэ хэдэн нүхэд хабаадуулагдаа һэн. Түбэдэй медицинэ научна талаарнь шэнжэлэлгэ хадаа тэрэнэй теоретическэ болон ажабайдалда хэрэглэгдэдэг ушарые, мүн заабаринуудыень тодоруулга болоно.

Дурсагдагша бүлэг эмхидхэгдэһээр түбэд медицинын болон фармакологиин заабаринуудые түбэд, санскрит, монгол, буряад хэлэн дээрэ уншажа тайлбарилхадаа, Баруун Европын хэлэнүүд дээрэ бэшэгдэһэн литературна мэдээнүүдые хэрэглэнэ.

Эм домдо ородог янза бүриин ургамалнуудые суглуулха тусхай экспедицинүүд үнгэргэгшэ зундаа эмхидхэгдээд, хамтадаа 130 гаран зүйл суглуулагдан болбосоруулагдажа, тэмдэглэгдэжэ байнхай.

Гадна мүнөө үедэ түбэдэй медицинын заабари тайлбарилһан, мүн энэ талаар хэгдэһэн хүдэлмэринүүдые зааһан тусхай номууд хэблэлдэ бэлдэгдэжэ байнхай.

Энэдхэг-түбэгэй медицинын заабари шэнжэлжэ байгаа энэ хүдэлмэринүүд саашадаа мүнөө үеын медицинэдэ туһатай мэдээнүүдые үгэжэ болохо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: энэдхэг-түбэдэй медицинын заабари шэнжэлхэ бүлэгэй гэшүүд (зүүн гарһаа) түбэд хэлэнэй мэргэжэлтэ Лодой Ямпилович Ямпилов, медицинын эрдэмэй кандидат Элбэг Гомбожапович Базарон болон түбэд хэлэнэй мэргэжэлтэ Даша-Нима Дамдинович Бадмаев гэгшэд «Джуд-ши» (медицинын дүрбэн гол заабари) оршуулжа байна.

В. НИКОЛАЕВ.

Авторай фототекст.

ХҮРШЭНЭРЭЙМНАЙ ҺОНИН

МАЛШАД ШАЛГАЛТА БАРИНА

«ЗАБАЙКАЛЬСКИЙ РАБОЧИЙ» газетэ (Шэтын область) «Заря» совхозой малшадай эрдэм мэргэжэлээ дээшэлүүлжэ байһан тухай бэшэнэ. Һаяхан тус совхозой түрүү малшадай болбосорол шадабарине тусхай аттестационно комисси шалгажа, мэргэжэлэй классна мастерай нэрэ зэргэ олгоһон байна.

Совхозой ахалагша хонишон Гомбожап Гомбоев шалгалтын комиссиин олон асуудалнуудта тоб гэмэ зүб харюу үгэжэ, «эрхим» гэһэн сэгнэлтэ абаа. 30 шахуу жэл соо хонишоноор ажаллаха зуураа, мал харууһалха аргые гүйсэд шудалхаһаа гадна, ветеринарай, зоотехнигэй хүдэлмэриин дүршэлые һайнаар мэдэдэг байһанаа, шалгалта дээрэ харуулба. Иимэл мэргэжэл шадабаряар түгэс һэн туладаа ажал хүдэлмэридөө эрхим дүнгүүдые туйлана. Жэшээлхэдэ, 1964 ондо 100 эхэ хонин бүриһөө 124 хурьга, 1965 ондо—136, 1966 ондо—139 хурьга абажа, хоролтогүйгөөр түлжүүлһэн. Урзанда жэл түлгэнүүдые абажа харууһалаад, хойто жэлынь 100-һаа 101 хурьга түлжүүлжэ шадаа.

Хонин ажалда олон жэл соо эрхим һайнаар ажаллаһанайнгаа түлөө Гомбожап Гомбоев Ленинэй орденоор шагнагдаһан, мүн ВДНХ-гай алтан медальда хүртэһэн байна. Шалгалтын комисси түрүү хонишоной мэргэжэл болбосоролые нарин нягтаар асуужа тодорхойлоод, «Мал ажалай 1-дэхи классай мастер» гэһэн нэрэ нэгэн һаналтайгаар олгобо.

18 жэлэй туршада хонишоноор хүдэлһэн Мажат Аюшеева шалгалтаяа баһал эрхимээр барижа, 1-дэхи классай мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэһэн байна.

Һаалишан Тамара Коробейникова, хонишод И. В. Бекетов, Ф. В. Гурулев гэгшэдтэ 2-дохи классай мастер гэһэн нэрэ зэргэ үгтэбэ.

Малшадта мэргэжэлэй нэрэ зэргэ олголго хадаа тэдэнэй эрдэм болбосоролые элирхэйлхэһээ гадна, салин хүлһэнэй талаар тэдэниие урмашуулгатай холбоотой юм. Жэшээлхэдэ, ахалагша хонишон Гомбожап Гомбоевой мүнөө абадаг һарынь салин 189 түхэриг. Тэрээн дээрэнь 1-дэхи классай мастерай нэмэлтэ салин 20 процент. Тиигэжэ нүхэр Гомбоев һарадаа 227 түхэриг салинтай болобо бшуу.

Шалгалта һайнаар барижа, малшанай классна мастерай нэрэ зэргэдэ хүртэгшэдтэ тусхай үнэмшэлгэ болон бэлэгүүд барюулагдаба.

* * *

УРЯАЛГҮЙ «АЙЛШАН»

Тайшедэй районой холын тайгадахи Петропавловка гэжэ тосхоной ажаһуугша Коля Рукосуев газаа эхэнэрэй хашхарха абяа дуулаба. «Юун болооб» гээд газаа гарахадань: харша дээрэ эхэнэр, дороһоонь баабгай тэрээндэ хүрэжэ ядан һабардажа байба. Айжа сошоһон Коля хүбүүнэй хуугайлхада, баахалдай тэрээн тээшэ харайба. Талаан болоходоо, хашаагайнгаа үүдэндэ байһан Коля дотогшоо орон, хаалгаа арайхан хаажа, шэбхэдэжэ үрдеэ. Үлэн бартахи хаалгыень хэды маажабашье, хашаа руу орожо шадаагүй.

Тайгын эзэнэй «айлшалга» тэрэнэй толгойдо тудаһан хүшэр хүндэ байдалһаа болоһон байгаа. Үлэн туранхай байһанһаа эшээндээ оронгүй зайжа ябаад, хүлдэжэ, туража ухэхынгөө түйлда хүрэхэдөө, иигэжэ айлай газаа орео бшуу. Теэд үлэн арьяатанай аюул ехэтэй тула тосхоной ангуушад тэрэниие хороохо баатай болоо гээд **«Восточно-Сибирская Правда»** газетэ бэшэнэ.

* * *

Гурбан хэлэн дээрэ

Яхадай уран зохёолшо Иван Даниловай «Яхад ороной дуун» гэһэн ном 1967 ондо үхибүүдтэ зорюулагдаһан эрхим уран зохёолой Бүхэроссиин 2-дохи шанда хүртэһэн юм. Тэрэ жэлдээ номынь «Үхибүүдэй литература» хэблэлээр Москвада 75.000 хэһэгээр барлагдажа гараһан байна. Энэ зохёол уншагшадай һонирхол ехээр татажа, үндэрөөр сэгнэгдээ бэлэй.

Гадаадын олон хэлэн дээрэ Москвада гарадаг «Советская литература» журналай 12-дохи номерто һаяшаг хэблэгдээ. Тэрээн соо Иван Даниловай «Яхад ороной дуун» гэһэн зохёолһоо ниилээд томо хэһэг поляк, испан, немец хэлэнүүд дээрэ оршуулагдан толилогдобо. Дэлхэйн олон оронуудта тараагдадаг энэ журналда хэблэгдэһэн манай уран зохёолшын бүтээлтэй гадаадын уншагшад танилсахань гэжэ «Социалистическая Якутия» газетэ мэдээсэнэ.

МЭДЭХЭ ГҮТ

ТҮРҮҮШЫНХЕЭ САЙ УУЛГА

1638 ондо Монголой хаан ородой хаан Михаил Федоровичто бэлэг — булганай арһа, үнэтэй сэнтэй буу эльгээһэн байгаа. Хаанай элшэн сайд ородой хаанда тэрэ бэлэгыень барихадаа, мүнгэн аяга соо хэһэн хара-ногоон сай барюулалсаһан байна. Үзэгдөөгүй иимэ унда харахадаа, хаан ха<u>сыгаар</u>а һахалаа аршажархёод, сайень уугаад: «Һайн ундан байна. Үшөө аягалыт!» — гэһэн гэхэ. Тэрэ хадаа Ородой гүрэндэ түрүүшын сай уулга болоһон түүхэтэй.

Байгаалиин хүхны

Зүүн Алжирта Хамам Мескутин гэжэ нютагта ойрохоно халуун уһатай булаг бии. Тэрэнэй уһан таһалгаряагүй бусалжа байдаг. Тэрээ үрүү мяха ойро зуура хэхэдэ, болошодог байна. Тэндэ болгогдоһон мяха дабһалһанай хэрэггүй. Юуб гэхэдэ, булагай уһан дабһатай.

(Календарьһаа абтаба).

ХОМОР МОДОН

Камчаткын хахад аралда тон хомор дайралдадаг хасуури модоной ой олдобо. Энэ ой Камчатка голой нэгэ эгсэ эрьеын хабсагайда ургана. Хасуури Камчаткын хахад арал дээрэ юрэ тон хомор юм. Харин энэ ойн модод ехэ үниинэй байһаараа тэндэхи ой модоной мэргэжэлтэдые гайхуулба. Эдэ лаб 400 жэл соо ургаһан байна гэжэ мэргэжэлтэд тодорхойлоо. Барандаа жэгдэ үндэрнүүд. Хамагай ахамад хасууринь 450-һаа доошо бэшэ наһатай хаш. Утааша 30 метр, бүдүүниинь метрһээ үндүү. Иимэ томо хасуури модото ой анха түрүүшынхеэ олдоһон байна.

М. ЖИЛИН.
(ТАСС).
Петропавловск-Камчатский.

ЭРДЭМТ..Д ОЛОШОРН...

Һаяхан Буряадай хүдөө ажахын институдай эрдэмтэдэй совет залуу мэргэжэлтэд Василий Борисович Бохиев, Дамдин-Сурун Чултумович Цыдыпов хоёрто хүдөө ажахын эрдэмэй кандидат гэһэн нэрэ зэргэ олгобо.

Василий Борисович **Бохиев** 1958 ондо Буряадай хүдөө ажахын институт дүүргэжэ, эрдэмтэ агроном боложо гараһанһаа хойшо юһэн жэлэй туршада хүдөө ажахыда өөрынгөө мэргэжэлээр ажаллаа. Удаань аспирантурада һуралсаа. Тиигээд Буряадай хүдөө ажахын туршалгын станциин директорэй орлогшоор ажаллана.

Залуу эрдэмтэ эдэ жэлнүүдтэ ажаллаха зуураа Буряадай газар тариалангай ургаса дээшэлүүлхэ, газарай хүрьһэ шанаржуулан, үрэжэл ехэтэй болгохо талаар шэнжэлгын ехэ хүдэлмэри хэһэн байха юм. Буряад ороной нютагуудтахи шабарлиг, хүрибтэр хүнгэн хүрьһые нягтаруулан дарахэ тушаа бэшэһэн диссертациһа мүнөө эрдэмтэдэй шалгалта, шүүмжэлэлдэ табижа, өөрынгөө шэнжэлгын дүнгүүдые баталан хамгаалба.

Дамдин-Сурун Чултумович **Цыдыпов** тус институдай ... ажаллана. Тиихэтээ хам... гөө эрдэмые дээшэлүүл... жаруу ногоон. тэрэнэй ... ска ба ажахын шэнж... асуудалаар диссертаци ...

Залуу эрдэмтэд ... шэнжэлгын хүдэлмэрин... дай ажахыда ямар аша... тухай үнлэһэ баримтан... баталан элидхэбэд. Һүүл... дэмтэдэй соведэй гэшүү... сор А. Баертуев, проф... Кузнецова, доцент И. ... доцент А. Давыдов, хүдөө ... эрдэмэй кандидат А. Ост... шэд диссертаци хамгаал... хүдэлмэри тушаа өөһэдын... намжа, дуралхалнуудые ... сэгнэлтэ үгэбэ.

Залуу мэргэжэлтэд, ... хүдөө ажахын институ... нар байһан В. Б. Бохиев ... Цыдыпов хоёрто хүдөө ... эрдэмэй кандидат гэһэн ... гэ олгохо шиидхэбэри ... хүдөө ажахын институ... тэдэй совет нэгэн һана... баталан абаба.

Иигэжэ Буряадаймнай ... дэй зэргэдэ үшөө хоёр ... хүсэн нэмэһэн байна.

К. ХАЛТА...

СПОРТ

ТАСС-ай ЛЕНТЭҺЭЭ

РИМ. Европын шэнэ чемпион Даг Форнесс Кортина д'Ампеццодэ түрүүшынхеэ дэлхэйн рекорд тогтоогоо. Уласхоорондын мүрысөөнүүдтэ хабаадалсаһан 20 наһатай Ослын студент урдын олимпиин харгыгаар 3000 метрэй зайе 4 минута 17,4 секунда соо гаталаа. Энэнь тэндэхи суута спортсмен Ф. А. Майерэй тогтооһон рекордһоо 0,1 секундаар доошоо байба.

Энэ зайда хоёрдохи һуури эзэлһэн нүгөөдэ норвежец П. В. Гуттормсен урдынгаа рекорд дабтал.

АЛМА-АТА. Казахай ССР-эй Министрнүүдэй Совэдэй шанда хүртэхын түлөө болоһон конькишадай мүрысөөнэй түрүүшын үдэр Новосибирскын инженер Анатолий Лепешкин Медеогой элүүр дээрэ урилдахадаа, 500 метрэй зайе 39,2 секунда соо гаталаа. Энэнь дэлхэйн рекордые дабталга, СССР-эй шэнэ рекорд болоно. Урданайнь рекордые москвич Евгений Гришин тогтоожо, 39,5 секундада хүргэһэн бэлэй.

ГРЕНОБЛЬ. Энэ француз хотодо февралиин 1—2-то үнгэргэгдэхэ дэлхэйн чемпионой хүндэтэ нэрэ зэргэдэ хүртэхын түлөө конькишадай урилдаанда 13 ороной спортсменүүд хабаадалсаха байна. Эндэ Венгриин, ГДР-эй, Голландиин, Франциин, Канадын, Норвегиин, Польшын, СССР-эй США-гай, Финляндиин, ФРГ-гэй, Швециин ба Японой түлөөлэгшэд ерэхэ юм.

ХЕЛЬСИНКИ. Залуу спортсменка Тарья Ринне конькигаар урилдалгаар Финляндиин чемпион болоо. Тэрэ дүрбэн зайһаа гурбандань түрүүлөөшье, зүгөөр тиимэ һайн дүн туйлажа шадаагүй. 500 метртэ — 48,6, 1500 метртэ — 2,36,7, 3000 метртэ — 5,45,1 секунда харуулжа, 209,350 очкотой болоо. 1000 метрэй зайда Кайя-Лииса Кескивитикка 1,41,1 секунда соо гаталаа. Финскэ мэдээжэ спортсменка Кайя Мустонен мүнөө жэлэй мүрысөөндэ хабаадалсанагүй.

АМСТЕРДАМ. Мүнөө Голландида футбол бэшэ, харин конькигаар урилдаха спорт үргэнөөр дэлгэрэнхэй. Конькигаар дэлхэйн чемпионой нэрэ зэргын түлөө эрэшүүлэй финальна тэмсэлэй болохо байһанһаа уламжалан, тус ороной футболистнарай холбоон февралиин 16-да Девентере... дэхэ бүхы мүрысөөнүү... луулаа.

— Энэ мүрысөөе тэм... харуулха юм,—гээд ... нарай хүтэлбэрилэгшэ ... — Тиимэһээ энэ үдэр ... стадион ошохогүй. Би... байдалһаа зайлахын тула ... да дуратайшуултай нэгэ... нөбди.

Спортивна шэ... һүүлшын мэдээнэй ёһоор, ... диин футболдо дуратай... Феркерк ба Схенк гэгшэ... чемпионой нэрэ зэргын т... лохо мүрысөөндэ конько... гаа илахын тула өөһэ... бэлэг бариха болохо юм.

ОСЛО. Оронойнгоо чем... лоо дахин болоһон Сигри... мүн мүнгэн, бронзо шан... һэн Лисбет Берг, Кирсти... гэгшэдһээ эхэнэрнүүдэй... да бүридэжэ, конькигаа... чемпионой нэрэ зэргын ... лохо мүрысөөндэ хаба... юм. Энээн тухай Норвеги... дашуулай» холбоон соо...

АМСТЕРДАМ. Вейк ... үнгэргэгдэжэ байгаа ул... дын шатаршадай фести... финиш хүрэтэр дүрбэн ... үлөө. Арба нэгэн турта ... 8,5 очкотой болоһон со... смейстернүүд Михаил Б... Ефим Геллер гэгшэд т... ябана. Хоёрдохи, гурба... ринуудые манай гурба... лэгшэ Пауль Керес ба ... гроссмейстер Лайош Пор... хубаалдаал, тус бүридөө ... котой болонхой.

Арбан нэгэдэхи тур... американ гроссмейстер ... Бенко гэгшэтэй наадаха... сэһэн, харин Ботвинник... хоёр өөһэдынгөө уулза... шолуулаа. Нааданайнгаа ... Геллер Югославиин гро... Драголюба Чиричатай ха... дахалаа шүүтээ, тиихэдэ ... экс-чемпион Чехословаки... смейстер Любомир К... тэнсэхээр хэлсэһэн байна.

СТОКГОЛЬМ. Швеци... ганса спортсменка Грен... жүүлэгдэхэ болоо. К... дэлхэйн түрүү һууриин т... лохо мүрысөөндэ нёдон... олимпиин нааданда хай... ша, 19-тэй студентка У... лунд ошохо юм.

СЭНХИР ЭКРАНУУДТА

13 часһаа Москваһаа дамжуулга. 13.05 минутаһаа һурагшадта зорюулагдаһан дамжуулга. 14.15 минутаһаа орон доторхи һонин. 14.30 минутаһаа «Домашняя война» гэһэн уран һайханай фильм (3, 4, 5-дахи серии). 16 часһаа конькигаар урилдалгаар дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө эхилһэн мүрысөөн Гренобльһоо дамжуулагдаха. 17.30 минутаһаа «Звездочка» гэһэн үхибүүдтэ зорюулагдаһан дамжуулга, 18.10 минутаһаа мультфильм. 18.30 минутаһаа «Поколение победителей» гэһэн фильм. 20 часһаа Москваһаа дамжуулга. 20 часһаа «13 стул» гэһэн телевизионно театр. 21 часһаа конькигаар эхэнэрнүүдэй дунда дэлхэйн түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн.

ПРАВДА БУР... МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕР

Нэгэдэхи хуудаһанда: ... хидай үүсхэл» гэһэн ТАС... риал. «Табан жэлые ... урид» гэһэн информаци...

Хоёрдохи хуудаһанда: ... ажабайдал» гэһэн гарша... ноозерскын шахтоуправле... комой секретарь П. ... статья. «Хүдэлмэришэн ... жэн ургалта» гэһэн ста...

Гурбадахи хуудаһанда: ... эрхилхэ ёһо гурим» гэһэ... жаповай статья.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ... тагай һонин. Соносхолнуу...

Редакторай орлогшо
М. Н. Н...

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора—... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. редак... 62-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышленно... строительства—61-35, советского строительства и быта—... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-81, ... формации—34-05, общественная приёмная—56-62, ма... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.

Гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при ... те Министров БурАССР.

Гор. Улан-Удэ, типография Управления по печ... Совете Министров БурАССР.

Н-02309. Зак. №...

АНГУУШАДАЙ ҺОНИН

АНГУУДАЙ ҮБЭЛЖӨӨН

Үбэлэй эгээн хүйтэн һара январь тухай «Наран зун тээшэе, үбэл хүйтэн тээшээ» гэжэ ород арад хэлсэдэг. Үнэхөөрөөшье энэ үедэ үдэр «борбилоогой харайсаар» нэмэжэ, хүйтэн улам шангардаг гээшэ. Январиин үдэшэ, үглөөгүүр 35—40 градус, бүри ехээршье хүйтэрдэг байна. Һарын тэнгэр Байгал далай хүрэшэдэг.

Хээрэ амидардаг зэрлиг ан шубуудай эгээн бэрхэтэй сагынь—үбэл гээшэ. Шубууд энэ үедэ даарама, хоолоор дуталдажа ядардаг. Хүхэ буха, шиисгалдай, шаазгай болон турлаагууд айлай газаагуур үбдэл сүбдэл түүжэ амидардаг. Тиихэдэ һойр, хура хүдүүнүүд хуһанай буурсаг суглуулжа хоололоно. Тэдэнэр һүниндөө саһан доро хонодог гуримтай. Юуб гэхэдэ, тэндэнь нэхы хүнжэл доро ороһондол бүтүү шэбээ байдаг гээшэ.

Ой соо ороходо, һаруул сүлөө, агаар түнгалаг. Үбдэгсөө саһан. Наранай мүшэр дээрэ тогтоһон бөөн саһан, холоһоо харахада элдэб ангуудай дүрсэ мэтээр үзэгдэнэ. Тиихэдэ түгсэгүүд дээрэ тогтоһон саһан томо сагаан һархяаг шэнгеэр үзэгдэнэ.

Эгээл энэ үедэ ангуудай нэхы нэмэргэ хүсэнхэй. Елэн харахан, харанхыда ошотон ялалзадаг арһатай булган саһан дээрэ шандаган мэтээр жэн хээд, олзо бэдэржэ, нүхэнһөө холуур зайгуултана. Тэрэ илангаяа шандага, хэрмэ, хулгана болон саһан доро шэбээлһэн хура, һойрнуудые шадамараар барижа эдинэ. Саһан шуурганай ехэдэхэдэ, булган хэдэн үдэрөөр нүхэнһөө гарангүй, урда тээнь суглуулжа нөөсэлһэн хулгана болон элдэб бишыхан шубуудаар хооллодог.

Тарянай поли, сабшалан дээгүүр бүдүүн хүзүүнэй мүрнүүд олон. Тэрэ хадаа нэгэ һүниин туршада хэдэн арбаад модо зай соо зайгуултадаг. Бүдүүн хүзүүн жэлэй туршада хэдэн зуугаад хулгана, зумбараа хюдажа, хүдөө ажахыда туһа хүргэдэг. Жэшээлхэдэ, үбэлдөө эшээндээ нойрсожо хэбтэһэн зумбараагай нүхэнэй шабалта бута мэрээд, бүдүүн хүзүүн тэрэниие байра дээрэнь барижа шададаг. Тиихэдээ олзотойгоор агнабал, хулгана, зумбарааннуудые нэгэ газарта суглуулжа нөөсэлдэг.

Хэрмэн модоной хүнды хонгы соо бэлдэһэн хурил соогоо эхэнхи сагаа үнгэргэнэ. Үглөөгүүр жабарай буурахада, хэрмэн газарта буужа, намартаа нюуһан һамарай борбоосгой, хатааһан һархяагуудаа бэдэрдэг. Тэрэнэй арһан эгээ мүнөө һайн шанартай байна. Нооһониинь ута, хөөбэринь үдхэн, һүүлынь һагсагархан. Ангуушад хэрмые хурилһаань гаргажа буудана. Олонхи ушарта нэгэ газарһаа хоёр хэрмэн олзоборилогдодог. Ой соо саһанай гүнзэгыһөө боложо, хэрмэшэ нохой дахуулжа агнаха арга болинхой.

Энэ үедэ шоныи ороон эхилжэ, арьяатад таба зургаагаараа һүрэглөөд ябана. Тэдэнэр үлэгшэнөө буляалдажа наншалдадаг. Тиихэдээ илаһан, бэеэ хүсэжэ жагсаһан эрэ шоно бусадаа намнажа, үлэгшэнтэеэ хамтаран, бүлэ болодог.

Шононууд үбэлэй үедэ гүрөөһэндэ үргээл хэжэ, тэдэниие олоор баридаг. Бугануудые хабсагай өөдэ намнажа хашаад, тэндэһээ мэгдэхээн халяана. Буганууд хабсагай байсаһаа унахадаа үхэдхэдэг гү, али тэрээн доро хүлеэжэ хэбтэһэн бусад арьяатадынь бахалзууртань аһадаг аргатай. Тиимэһээ хабсагай байсануудай эрид халяда ангай яһан, эбэр, һорһон яар ябта хэбтэдэг гээшэ.

Шонодо хоро хаяжа, хабхаан табижа, тэдэниие хюдаха тон зохисотой үе ерээ.

Саһа шуурганда туулгагдаһан туруута ангууд үбэлэйнгөө бэлшээриндэ буунхай.

Бодон гахайнууд һамарай борбоосгойнуудые бэдэржэ, хушатай газарта байрлана. Тэдэнэр шэмэрүүн хүйтэндэ хэдыгээрээ сугларан, бэеэ далдалжа, мүшэрнүүдээр эшээ хэжэ хонодог байна. Бодон гахайн ороон һаяшаг дүүрээ. Орооной үедэ хадаралдажа, шархатаһан, тураһан азарга гахайнууд һүрэгһөө амяаран ябана, бэеэ заһана.

Гүрөөһэд тарянай поли, сабшалангай хажуугаар сугларанхай. Ойн соорхой, хадын майла газараар тэдэнэр бэлшэнэ. Гүрөөһэд үдэртөө буртаг шэрэнги соо оржо, урда хүлнүүдээрээ саһа малтажа, газарта хүрэтэр хонхойлгоод, хибэдэһээ хибэжэ амардаг байна.

Гуранай эбэр үни унанхай. Эгээл мүнөө үедэ, январиин хуушаар, тэдэнэртэ шэнэ эбэр ургажа захална.

Буганууд эдеэлсэ баянтай бэлшээринүүдые бэдэржэ, түймэрэй ябаһан, хүхюуртай, хүнды газарнуудта байрлана. Тэдэнэр айхаб тар һэргэг һэн тула харууһатай газарта, хадын нюрууһаар гаража үдэртөө амардаг заншалтай.

Тэдэнэй эбэр февралиин хуушаар унаха байна.

Хэбтэһээр хүрзэ мэтэ эбэртэй хандагайнууд уляаһатай бүтүү шэдхэ соо, ехэнхи ушарта голой эхеэр байрладаг гээшэ. Тэдэнэр үбэлэй үедэ бургааһанай орой, жэжэ уляаһа хухалжа хооллодог. Тэдэ ута шасатай һэн тула гүнзэгы саһанда ядалдадаггүй. Тиимэһээ хандагайнууд метр гүнзэгы хүр соогуур һанаа амар замаа үргэлжэлүүлхэ аргатай. Тэдэнэй томо эбэр мүн лэ үбэлэй дунда һарын хуушаар унадаг.

Буга, хандагайнууд һүниндөө юлдо орожо, газарай хүрэһэнһөө бушхаһан гашуун амтатай тошо долёохо дуратай юм.

Туруута ангуудай болон ойн олзобориин шубуудай агнуури январиин 15-да хаагдаба.

Эшээндээ ородог амитад—баабгай, доргон, тарбаган, заряа болон зумбараа гэхэ мэтэнүүд нүхэн соогоо набша намаа бамбайтар дэбдеэд, үбэлые унтажа үнгэргэнэ.

Доргон баабгай хоёр тиимэшье бүхэ нойроор унтадаггүй, шагнаархажа хэбтэдэг. Зарим игаабари үдэр доргон хаа ганса эшээнһээ гараад, нүхэнэйнгөө хажуугаар ябуултаад, һөөргөө ородог.

Эшээндээ хэбтэһэн баабгайе зүбшөөлгүйгөөр агнаха хориултай.

М. ГЫЛЫКОВ,
биолог-охотовед.